

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

KATEDRA SLAVISTIKY

SEKCE UKRAJINISTIKY

**REFLEXE UDÁLOSTÍ NA EUROMAJDANU
V SOUČASNÉM UKRAJINSKÉM
DRAMATU**

**REFLECTION OF EUROMAIDAN EVENTS
IN CONTEMPORARY UKRAINIAN DRAMA**

Bakalářská diplomová práce

Vypracovala: Dobroslava Čepcová

Vedoucí práce: Mgr. Radana Merzová, Ph.D.

Olomouc 2019

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou diplomovou práci vypracovala samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny.

V Olomouci, 16. 11. 2019.

Podpis

Poděkování

Děkuji Mgr. Radaně Merzové, Ph.D., za konzultace, rady a připomínky, které mi během psaní diplomové práce poskytla.

Obsah

1	Úvod	6
2	Euromajdan a pojmy s ním spojené.....	7
2.1	Vznik protestů a počáteční fáze Euromajdanu.....	7
2.2	Zvrat ve vývoji protestů a přerod ve střet s bezpečnostními silami.....	7
2.3	Pokračování protestů a jejich bezprostřední důsledky.....	9
3	Současné ukrajinské drama, vývoj po roce 1991.....	9
3.1	Krize ukrajinského dramatu v 90. letech 20. století a první dekádě 21. století ...	9
3.2	Stěžejní témata současného ukrajinského dramatu.....	11
3.3	Současné ukrajinské dokumentární drama.....	12
3.3.1	Vznik hnutí Ukrajinské nové drama.....	13
3.3.2	Dokumentární dramata před Majdanem.....	14
4	Euromajdan v ukrajinském dramatu.....	15
4.1	Euromajdan jako kulturní revoluce.....	15
4.2	První divadelní a performativní projevy během revoluce.....	16
4.3	Postmajdanovské reflexe v dramatu – otázka nutnosti a hledání forem.....	17
5	Dramata reflektující téma Euromajdanu.....	19
5.1	Natalija Vorožbyt: Deníky Majdanu (Щоденники Майдану).....	19
5.2	Nadija Symčyč: My, Majdan (Ми, Майдан).....	21
5.3	Oleksandr Viter: Labyrint (Лабіринт).....	23
5.4	Neda Neždana: Maidan Inferno aneb Na opačné straně pekla (Maidan Inferno, або Потоїбіч пекла).....	25
5.5	Ksenija Skoryk: Bohdan – 2014 (Богдан – 2014).....	27
5.6	Saško Brama: R+J.....	28
5.7	Dmytro Levyckyj: Modrý bus (Синій бус).....	30
5.8	Dan Voronov: Kaše z Janukovyče (Каша з Януковича).....	31

5.9	Sergej Mogilevcev: Převeď mě přes Majdan (Dívka z Majdanu) (Переведи мене через Майдан (Дівушка с Майдана)).....	32
5.10	Oleh Mykolajčuk-Nyzovec: Kaštan a Konvalinka (Каштан і Конвалія)	34
5.11	Balet o Euromajdanu: Vrať se živý (Повертайся живим)	36
5.12	Další reflexe Euromajdanu v ukrajinském dramatu	36
6	Závěr	38
7	Резюме	41
	Seznam použitých zdrojů.....	45
	Poznámky	49

1 Úvod

Euromajdan byl jednou z nejvýznamnějších celospolečenských událostí novodobé ukrajinské historie. Změnil jak následné politické směřování země, tak i v mnohém zasáhl do ukrajinské kulturní sféry.

Pro vznik této diplomové práce jsme pracovali s předpokladem, že natolik významná událost se musela nutně odrazit i v umělecké sféře. Konkrétně jsme se pak rozhodli zaměřit se pouze na divadelní prostředí, respektive na dramatické texty, které se tématu Euromajdanu věnují, jelikož v českém ukrajinistickém kontextu se současným dramatem nevěnuje skoro žádná pozornost.

Teoretická část této práce je rozdělena do tří kapitol. První z nich je věnována Euromajdanu jako takovému, tedy vysvětlení samotného pojmu Euromajdan a také několika dílčích pojmů, které jsou s touto revolucí spojeny a které se často objevují v analyzovaných dramatických textech v praktické části.

V druhé kapitole se věnujeme vývoji současného ukrajinského dramatu a nastínění jeho hlavních tendencí, přičemž část je věnována ukrajinskému dokumentárnímu dramatu, jelikož podstatnou část dramát reflektujících Euromajdan tvoří právě hry v dokumentárním stylu. Třetí kapitola se pak věnuje už konkrétně projevům Euromajdanu v divadelním prostředí a zabývá se také otázkou použití formy v dramatech věnujících se Euromajdanu.

Pro praktickou část diplomové práce byl vytyčen cíl nalézt všechny dostupné dramatické texty, ve kterých se nějakým způsobem odráží téma Euromajdanu, představit je a následně zanalyzovat, jakým způsobem se rozhodli tvůrci těchto her téma Euromajdanu reflektovat.

Všechny názvy uváděných divadelních her a stejně tak úryvky analyzovaných děl jsou autorskými překlady.

2 Euromajdan a pojmy s ním spojené

2.1 Vznik protestů a počáteční fáze Euromajdanu

Euromajdan, Majdan nebo také Revoluce důstojnosti je označení pro protestní události, které započaly v listopadu roku 2013.¹ Boj ukrajinských občanů za svá práva, ve který Euromajdan přerostl, se dá považovat za největší protestní akci v novodobých dějinách Ukrajiny.²

Spouštěcím faktorem pro vznik protestů se stalo odmítnutí tehdejšího prezidenta Viktora Janukovyče podepsat asociační dohody, které měly postupně vést k členství Ukrajiny v Evropské unii.³ Asociační smlouvu měla Ukrajina podepsat v prosinci 2013, nicméně to prezident Janukovyč odmítl učinit s odůvodněním, že smlouva není pro Ukrajinu výhodná.⁴ Přitom právě „prezident Janukovyč dlouhodobě až do svého obratu v listopadu 2013 hovořil o evropské integraci jako o „nejdůležitější zahraničněpolitické prioritě Ukrajiny““.⁵

Zpočátku šlo především o pokojné protesty studentů, kteří se scházeli v Kyjevě na Náměstí nezávislosti (Majdan Nezaležnosti). Jak předkládá M. Sviták: „Lidé, kteří do centra Kyjeva na počátku protestu přišli, byli především studenti a vzdělaní a materiálně zabezpečení obyvatelé velkých měst, kteří uměli anglicky. Toužili po tom, aby se Ukrajina stala normální evropskou zemí, se vším, co této evropskosti připisovali: snížení míry korupce a státní zvlůle a usnadněním možnosti cestovat do zemí Evropy a studovat a pracovat na Západě.“⁶

2.2 Zvrat ve vývoji protestů a přerod ve střet s bezpečnostními silami

Z poklidných protestů, přes větší demonstrace přerostly nepokoje až do násilných střetů mezi demonstranty a bezpečnostními složkami. K jednomu z prvních střetů došlo 30. listopadu 2013, kdy se ukrajinský prezident rozhodl rozehnat demonstrace násilím.⁷

---

¹ SVITÁK, Matěj. Rusko-Ukrajinská válka jako konflikt hodnot. *Ruská agrese proti Ukrajině*. 2017, s. 301.

² Революція Гідності [online]. [cit. 2019-11-25]. Dostupné z: <http://www.maidanmuseum.org/uk/storinka/revolyuciya-gidnosti>.

³ SVITÁK, Matěj. Rusko-Ukrajinská válka jako konflikt hodnot. *Ruská agrese proti Ukrajině*. 2017, s. 301.

⁴ Euromajdan a konflikt na Ukrajině. *Dějiny Ukrajiny*. 2015, s. 417.

⁵ LEBDUŠKA, Michal. Společenský a politický vývoj na Ukrajině po Revoluci důstojnosti. *Ruská agrese proti Ukrajině*. 2017, s. 265.

⁶ Op. cit. SVITÁK, Matěj. Rusko-Ukrajinská válka jako konflikt hodnot. *Ruská agrese proti Ukrajině*, 2017, s. 301. Citováno z: Olga Onuch „Who Were The Protesters?“, *Journal of Democracy* 25, č. 3 (červenec 2014): 45.

⁷ SVITÁK, Matěj. Rusko-Ukrajinská válka jako konflikt hodnot. *Ruská agrese proti Ukrajině*. 2017, s. 301.

Od druhé poloviny ledna 2014 konfrontace mezi demonstrujícími a bezpečnostními silami narůstala a přibývalo stále více obětí – většinou demonstrantů.⁸

K násilnému potlačení protestů využívala ukrajinská vláda kromě policie také zvláštní jednotky BERKUT. Jde o speciální jednotky ministerstva vnitra, které vznikly na počátku 90. let jako jednotka pro boj s organizovaným zločinem. Od roku 1995 je však vláda zneužívala k potlačení občanských protestů a k dosažení svých politických či obchodních zájmů.⁹

S protimajdanovským tažením souvisí také tzv. titušky. Šlo o skupiny provokatérů, pouličních rváčů, často sportovních fanoušků s kriminální minulostí, kteří byli, podle některých zdrojů, přímo vládou využíváni k potlačení občanského aktivismu. Název vznikl z příjmení sportovce Vadyma Tituška, který v Kyjevě v květnu 2013 napadl skupinu novinářů.¹⁰

K největšímu násilnému střetu došlo 20. února 2014, kdy oznámila bezpečnostní služba zahájení „protiteroristické operace“ a bezpečnostní složky začaly střílet do demonstrujících skupin. Tento den je možné označit jako „Černý den Majdanu“.¹¹ Během následujících pouličních bojů zahynuly desítky osob. Pro oběti se začalo používat označení Nebeská setnina (Nebesna sotňa).¹² Oficiálně se uvádí 108 obětí Revoluce důstojnosti, přičemž většina z nich padla právě 20. února 2014.¹³

Boje na Euromajdanu měly různou podobu. Jednou z nich byl i tzv. automajdan. Šlo o skupinu řidičů, kteří pomocí svých osobních vozů vytvářeli v ulicích Kyjeva a dalších velkých měst blokády administrativních budov, zátarasy ulic nebo také pomáhali při přepravě aktivistů. Postupně se z automajdanu stala občanská iniciativa, která existuje dodnes.¹⁴

---

⁸ Euromajdan a konflikt na Ukrajině. *Dějiny Ukrajiny*. 2015, s. 418.

⁹ МЕЧОВА, Veronika, ed. *Střípky z Majdanu: Frahmenty z Majdanu*. 2016, s. 18.

¹⁰ Слово "тітушки" увійшло до Вікіпедії. In: BBC Україна [online]. 4. 12. 2013 [cit. 2019-11-27]. Dostupné z: https://www.bbc.com/ukrainian/news/2013/12/131203_titushky_wikipedia_uk.

¹¹ МЕЧОВА, Veronika, ed. *Střípky z Majdanu: Frahmenty z Majdanu*. 2016, s. 116.

¹² Euromajdan a konflikt na Ukrajině. *Dějiny Ukrajiny*, 2015, s. 418.

¹³ Революція Гідності [online]. [cit. 2019-11-25]. Dostupné z: <http://www.maidanmuseum.org/uk/storinka/revolyuciya-gidnosti>.

¹⁴ Автомайдан. Хто ми? [online]. [cit. 2019-11-27]. Dostupné z: <http://www.automaidan.org.ua/aboutus.html>.

2.3 Pokračování protestů a jejich bezprostřední důsledky

Po největších střetech mezi demonstranty a vládou měla být podle dohody sestavena přechodná vláda a koncem roku 2014 se měly uskutečnit předčasné prezidentské volby.¹⁵ Postupně se ale ukázalo, že „Janukovyčova vláda není a nikdy nebude ochotna přistoupit na požadavky protestujících.“¹⁶

A protože nebyli demonstranti s dohodou spokojeni, zaútočili na sídlo prezidenta, vlády a parlamentu. Dosavadní režim tak padl a Verchovna rada (ukrajinský parlament) prohlásila prezidenta za sesazeného. Ten uprchl do exilu s pomocí ruské tajné služby přes východní Ukrajinu a Krym až do Ruska. Na Majdanu nezávislosti se ještě po několik měsíců zdržovali demonstranti, kteří se snažili vyvíjet nátlak na prozatímní vládu, nicméně původní význam Euromajdanu se postupně vytrácel až nakonec ztratil vliv, který měl na začátku.¹⁷

3 Současné ukrajinské drama, vývoj po roce 1991

Dramatické umění je nedílnou součástí ukrajinské kultury už od nejstarších dob, kdy bylo divadlo součástí různých lidových obřadů. Již v období baroka byla mezi lidmi na Ukrajině populární tzv. intermedia či interludia – komické scénky, které se v lidovém divadle střídaly s vážnými biblickými výjevy. Právě v těchto intermediích se často odrážela i pro danou dobu aktuální sociální tematika.¹⁸

Současné ukrajinské drama, jehož začátek si v této práci definujeme získáním nezávislosti Ukrajiny v roce 1991, se stejně tak sociálním a politickým tématům věnovalo a nadále věnuje.

3.1 Krize ukrajinského dramatu v 90. letech 20. století a první dekádě 21. století

Po získání nezávislosti v roce 1991 už nebylo ukrajinské divadlo svázáno požadavky ze strany sovětského režimu. Získalo tedy zejména na úrovni výběru témat určitou míru svobody. Na druhou stranu se muselo potýkat s mnohými problémy, které s sebou nová éra přinesla. To mělo samozřejmě zásadní vliv na produkci nových ukrajinských her, které by se věnovaly aktuálním tématům.

---

¹⁵ Euromajdan a konflikt na Ukrajině. *Dějiny Ukrajiny*. 2015, s. 418.

¹⁶ SVITÁK, Matěj. Rusko-Ukrajinská válka jako konflikt hodnot. *Ruská agrese proti Ukrajině*, 2017, s. 302.

¹⁷ Euromajdan a konflikt na Ukrajině. *Dějiny Ukrajiny*. 2015, s. 418.

¹⁸ KŠICOVÁ, Danuše. *Z dějin ukrajinské kultury: umění, divadlo, hudba*. Brno: Masarykova univerzita, 2014, s. 170.

Jedním z problémů byla bezesporu složitá jazyková situace, která neumožňovala rozvoj ukrajinského dramatu v plné míře. Především ve východních a jižních částech země vedle sebe existovala jak divadla ukrajinskojazyčná, tak ruskojazyčná.¹⁹ Druhá zmíněná skupina divadel logicky neměla potřebu zajímat se o současnou ukrajinskou tvorbu.

Aby se současná ukrajinská tvorba mohla rozvíjet, je nezbytná finanční podpora státu. Ta se ale ukrajinskému divadlu rozhodně nedostávala v dostatečné míře. Mnohá divadla na Ukrajině doslova válčila o přežití, mohla si dovolit maximálně jednu novou hru za sezónu.²⁰ Zařazení současných ukrajinských her do repertoárů byla pro divadla také často otázka ekonomické nejistoty. Proto se mnohdy raději uchýlovala ke klasice či zahraniční tvorbě.²¹

Další z problémů, který také úzce souvisí s financováním, je zastaralý systém podléhající zažitým principům ještě z éry Sovětského svazu. Profesorka teatrologie Hanna Veselovska se domnívá, že hlavním problémem ukrajinského kulturního prostředí obecně byly zkosnatělé sovětské poměry, které panovaly hlavně na nejvyšších místech, tedy na těch, kde se rozhoduje o rozvoji kultury v zemi.²² Jedna z nejvýznamnějších současných ukrajinských dramatiček Neda Neždana její slova potvrzuje: „Problém byl v tom, že systém ukrajinského divadla, ve kterém se zachovaly ještě sovětské modely, nepovoloval rozvoj aktivního a hledajícího divadla. Podpora pro současná dramata vůbec neexistovala. I dnes tvoří hry současných mladých ukrajinských autorů, kteří se věnují sociálním a politickým tématům, jen malé procento z repertoárů divadel. Hrají se spíš klasiky nebo zábavné komedie. Nicméně hlavně v malých, nezávislých divadlech se nějaká modernizace odehrává.“²³ Pozn. 1

Divadla se po rozpadu Sovětského svazu již fakticky nemusela potýkat s cenzurou, která by zakazovala pro režim nepohodlná témata. Přesto se divadla často vyhýbala palčivým tématům současnosti. Nadija Sokolenko vidí problém opět v zastaralém systému: „Když

---

¹⁹ KŠICOVÁ, Danuše. Z dějin ukrajinské kultury: umění, divadlo, hudba. Brno: Masarykova univerzita, 2014, s. 177.

²⁰ SOKOŁENKO, Nadija. Majdan - wypalona ziemia. Dialog: Miesięcznik poświęcony dramaturgii współczesnej. 2014, 6(691), s. 109.

²¹ ŁYPKIWSKA, Anna. Dramat współczesny w drodze na scenę. Teatr [online]. 2014, 10(1165) [cit. 2019-11-02]. Dostupné z: http://www.teatr-pismo.pl/przestrzenie-teatru/936/dramat_wspolczesny_w_drodze_na_scene/.

²² WESEŁOWSKA, Hanna, Nadija SOKOŁENKO a Wiktor SOBIJANSKI. Niebiańska Sotnia. Teatr [online]. 2014, 4(1160) [cit. 2019-11-02]. Dostupné z: http://www.teatr-pismo.pl/przestrzenie-teatru/798/niebianska_sotnia/.

²³ NEŽDANA, Neda. Majdan jako system antywirusowy. Teatr [online]. 2014, 4(1160) [cit. 2019-11-02]. Dostupné z: http://www.teatr-pismo.pl/przestrzenie-teatru/800/majdan_jako_system_antywirusowy/.

není dobře nastavený systém shora, vzniká u institucí autocenzura. Tvůrci si tak sami diktovali, o čem je v divadle lepší nemluvit.“²⁴ Pozn. 2

Vůbec nejtěžší zkouškou pro ukrajinské drama bylo období vládnutí prezidenta Viktora Janukovyče, tedy doba před revolucí na Majdanu v roce 2014. Procento zastoupení ukrajinských her současných autorů v repertoárech divadel se zmenšilo na pouhá tři procenta.²⁵ N. Neždana se o tomto období vyjadřuje takto: „Janukovyčova vláda byla pro divadlo a obecně kulturu to nejhorší z celé poválečné historie Ukrajiny. Zavírala se divadla, redukovaly se rozpočty, odvolávali se umělečtí ředitelé a nasazovali se místo nich zkorumpovaní úředníci.“²⁶ Pozn. 3

Podpory od oficiálních institucí se současným dramatikům nedostávalo. Nejnovější dramata se tak rozvíjela pouze díky iniciativě malých divadelních skupin či jednotlivých autorů a režisérů. I v složitých letech přelomu 20. a 21. století vznikaly antologie současných dramát, pořádaly se festivaly či soutěže pro mladé tvůrce, vše se ovšem odehrávalo nezávisle na státu a státních institucích, a tedy v mnohem menší míře, než je tomu dnes.²⁷

3.2 Stěžejní témata současného ukrajinského dramatu

I přes neochotu státních institucí podporovat současné tvůrce a přes nezájem divadel, která spíše než současné ukrajinské tvorbě, dávala přednost klasice a zahraniční produkci, vznikla na Ukrajině řada her. Někteří tvůrci se nebáli věnovat také palčivým politickým a sociálním otázkám, které v dané době rezonovaly ukrajinskou společností.

Tvůrcům se po roce 1991 naskytl možnost věnovat se tématům dříve zakázaným či pro režim nepohodlným. Vznikla například řada dramát věnujících se Černobylské havárii. Můžeme zde zmínit hru N. Neždané *Ztracení utečenci* (*Заблукані втікачі*) nebo jednu z vůbec nejúspěšnějších her Pavla Arje *Na začátku a na konci věků* (*На початку і наприкінці часів*), známá také jako *Bába Prisja* (*Баба Прися*) a pro české publikum také jako *Stalkerři*. Hra se kromě tématu Černobyli zabývá mimo jiné sociálními tématy

---

²⁴ WESEŁOWSKA, Hanna, Nadija SOKOŁENKO a Wiktor SOBIJANSKI. Niebiańska Sotnia. Teatr [online]. 2014, 4(1160) [cit. 2019-11-02]. Dostupné z: http://www.teatr-pismo.pl/przestrzenie-teatru/798/niebianska_sotnia/.

²⁵ NEŽDANA, Neda. Sianie ziaren na kamienie. Teatr [online]. 2014, 10(1165) [cit. 2019-11-02]. Dostupné z: http://www.teatr-pismo.pl/przestrzenie-teatru/937/sianie_ziaren_na_kamienie/.

²⁶ NEŽDANA, Neda. Majdan jako system antywirusowy. Teatr [online]. 2014, 4(1160) [cit. 2019-11-02]. Dostupné z: http://www.teatr-pismo.pl/przestrzenie-teatru/800/majdan_jako_system_antywirusowy/.

²⁷ NEŽDANA, Neda. Sianie ziaren na kamienie. Teatr [online]. 2014, 10(1165) [cit. 2019-11-02]. Dostupné z: http://www.teatr-pismo.pl/przestrzenie-teatru/937/sianie_ziaren_na_kamienie/.

současné Ukrajiny, tedy například bezmoci, kterou obyčejní lidé cítí vůči chování vládnoucích elit.

Poprvé se v ukrajinském dramatu objevilo téma pro ukrajinskou historii tolik stěžejní, jako je Velký hladomor z let 1932-1933. Tomuto tématu se věnovala například Natalija Vorožbyt ve své hře *Sýrka (Зернохранилище)*. Výše zmiňovaný dramatik P. Arje si zase z ukrajinské historie vzal dříve nepohodlné téma Ukrajinské povstalecké armády a stvořil hru s názvem *Sláva hrdinům (Слава героям)*. Stejnému tématu se věnoval třeba také dramatik Jaroslav Vereščak ve hře *Stefko se zaprodal mormonům (Стефко продався мормонам)*.

Tvůrci se také vrátili k ikonickým postavám ukrajinské kultury. V mnohých případech jim ovšem dali lidštější obraz, umožnili více kritický, občas až ironický pohled na tyto hrdiny. V nových dramatech se tak objevil třeba spisovatel Ivan Franko – hra dramatičky Tet'any Ivaščenko *Tajemství bytí (Таїна буття)*, nebo kyjevský kníže Vladimír – hra *Svatopluk Prokletý (Святополк Окаянний)* od Oleny Klymenko.²⁸

Někteří dramatici se ve své tvorbě uchýlili k dávným dobám či odlehlým krajům. Jiní se věnovali konkrétním regionům Ukrajiny. Můžeme zde uvést například doněckého autora Oleksije Rosyče, který se ve hře *Poslední šichta (Останній забій)* věnoval těžkému životu horníků na Donbase.²⁹

Pro naše téma jsou ovšem nejdůležitější autoři, kteří se ve svých hrách nebáli věnovat se sociálním a zejména politickým otázkám své doby. Kritizovali například způsoby, jakými se odehrávaly na Ukrajině volby, či aféry zkorumpovaných politiků. Zde můžeme uvést například hru *Chci být prezidentem (Хочу бути президентом)* Volodymyra Kanivce nebo *Malá hra o zradě pro jednu herečku (Маленька п'еса про зраду для однієї актриси)* Oleksandra Irvance.³⁰

3.3 Současné ukrajinské dokumentární drama

Jelikož je na současné ukrajinské divadelní scéně dokumentární drama výrazným a rychle se rozvíjejícím směrem, věnujeme mu v této práci následující kapitolu. Kromě toho se

---

²⁸ KORZENIOWSKA-BIHUN, Anna a Andriej MOSKWIN. Nowy dramat ukraiński: w oczekiwaniu na Majdan. Warszawa: Instytut Książki Dział Wydawnictw, 2015, s. 8.

²⁹ СКИБИЦЬКА, Юлія. Шляхи подолання кризи - культурна революція. In: Курбасівські читання: Культура як суб'єкт. Майдан. Війна. Екстрема. [online]. Київ: НЦТМ ім. Леся Курбаса, 2016, s. 65-66 [cit. 2019-11-03]. Dostupné z: <http://www.kurbas.org.ua/projects/almanah11/kurbasivski11.pdf>.

³⁰ KORZENIOWSKA-BIHUN, Anna a Andriej MOSKWIN. Nowy dramat ukraiński: w oczekiwaniu na Majdan. Warszawa: Instytut Książki Dział Wydawnictw, 2015, s. 9.

většina autorů věnujících se dokumentárnímu dramatu spojuje také s Euromajdanem, který dal mimo jiné podnět k tomu, aby se tento žánr v ukrajinské divadelní sféře dále rozvíjel.

3.3.1 Vznik hnutí Ukrajinské nové drama

Dokumentární drama (Nové drama či Double-new drama) je jeden z experimentálních směrů v rozvoji současného divadla. Dramatik se při tvorbě hry opírá o dokument, využívá metody a taktiky žurnalistiky, jako jsou reportáže či rozhovory s lidmi, kteří poskytují přímé svědectví o zkoumané problematice. Montáží těchto výpovědí pak vzniká divadelní hra. Dokumentární drama využívá estetiky zvané verbatim, což latinsky znamená doslovně. Jednotkou metody verbatim je tedy v tomto případě slovo, doslovnost – dramatik využívá výpovědí svědků, aniž by je upravoval a měnil jejich individuální řečové projevy.³¹

Na Ukrajině je zrod dokumentárního divadla spojený se jménem N. Vorožbyt. Tato dramatička se jistou dobu pohybovala v moskevském divadelním prostředí kolem divadla Teatr.doc, které bylo zásadní pro rozvoj ruského dokumentárního dramatu. Když se během Oranžové revoluce vrátila zpět do Kyjeva, viděla divadelní krizi, která byla v ledasčem podobná moskevskému divadelnímu prostředí před vznikem divadla Teatr.doc. Chyběl jí na Ukrajině prostor podobný ruskému Novému dramatu, a tak se rozhodla společně s režisérem Andrijem Majem založit festival současných ukrajinských her Тиждень актуальної п'єси, kde se začalo rodit nové divadelní hnutí.

Na tento festival se postupně začaly nabalovat další festivaly a dílčí projekty. K takto nově stvořenému hnutí se začali přidávat další mladí autoři, které mimo jiné spojovala blízkost k vyjadřování pomocí dokumentárních metod.³² Hnutí nemá žádný manifest, byly pokusy o to jej vytvořit, ty však skončily neúspěchem. Soudružnost hnutí tkví právě v tvorbě dokumentárních projektů.³³

K neaktivnějším představitelům hnutí kromě N. Vorožbyt a A. Maje patří například P. Arje, Ihor Bilyc, Saško Brama, Den Humennyj, Anton Romanov nebo Teřana Kycenko.³⁴

---

³¹ ГОЛОДНИКОВА, Юлія. Докудрама: миссія виконима? В пошуках ответа на тезис Ф.Джеймисона о «новой субъективности» [online], s. 103 [cit. 2019-11-03]. Dostupné z: https://www.academia.edu/22545695/Докудрама_миссія_виконима_В_пошуках_ответа_на_тезис_Ф.Джеймисона_о_новой_субъективности.

³² ГОЛОДНИКОВА, Юлія. Українська Нова драма: від деструкції до створення нової естетики [online], s. 49 [cit. 2019-11-03]. Dostupné z: https://www.academia.edu/35746041/УКРАЇНСЬКА_НОВА_ДРАМА_ВІД_ДЕСТРУКЦІЇ_ДО_СТВОРЕННЯ_НОВОЇ_ЕСТЕТИКИ.

³³ Тамtéž. s. 48.

³⁴ Тамtéž. s. 47.

K festivalům spojeným s hnutím patřil také festival Drama.UA, který se postupně přetvořil na První scénu současného dramatu při Lvovském dramatickém divadle Lesji Ukrajinky.³⁵ Hnutí Ukrajinské nové drama dalo vzniknout i takovým divadelním projektům, jako je divadlo pro uprchlíky z válkou postižených míst na východě Ukrajiny - Teatr переселенця (Divadlo přesídlence), které se kromě vnitřních přesídlenců Ukrajiny zabývá i tématem války samotné či tématem stereotypů tížících obyvatele různých ukrajinských regionů. K dalším počínům hnutí patří také vznik divadla PostPlayTeatr, které se zaměřuje výhradně na současná politická a sociální témata, přičemž se tvůrci her tohoto divadla často nebojí jít proti obecně přijímanému narativu ve společnosti.³⁶

3.3.2 Dokumentární dramata před Majdanem

Samotný Euromajdan zapříčinil vznik mnohých dokumentárních dramát zabývajících se samotnou revolucí a s dalším vývojem situace v zemi také tématem války či anexe Krymského poloostrova. Ovšem i před revolucí mělo dokumentární drama v ukrajinském prostředí svou pozici. Nebylo to ovšem v takovém rozsahu, jako tomu bylo právě po událostech spojených s Majdanem.

K dokumentárním hrám z dob před Euromajdanem patří například drama *Město na Č.* (*Місто на Ч.*), které je opět z velké části dílem dvojice N. Vorožbyt a A. Maj. Ústředním tématem hry je město Čerkasy. Při přípravě hry bylo provedeno více než 200 rozhovorů s obyvateli tohoto města, a to s lidmi z nejrůznějších sociálních vrstev a různých generací. Vzniknul tak jeden velký dokument o městě Čerkasy, o jeho krásách i nedostatcích a zejména o pestrém složení obyvatel tohoto města.

Jedním z vůbec nejdiskutovanějších dokumentárních dramát byla hra *Diplom* (*Диплом*) mladého lvovského dramatika S. Bramy. Autor společně s desítkami dobrovolníků sbíral rozhovory se studenty a absolventy ukrajinských vysokých škol, jejich rodiči a také vysokoškolskými učiteli napříč celou Ukrajinou. Na základě všech výpovědí vznikla hra zabývající se současným ukrajinským vysokoškolským systémem, přičemž se ve hře

---

³⁵ ГОЛОДНИКОВА, Юлия. Докудрама: миссия выполнима? В поисках ответа на тезис Ф.Джеймисона о «новой субъективности» [online], s. 109 [cit. 2019-11-03]. Dostupné z: https://www.academia.edu/22545695/Докудрама_миссия_выполнима_В_поисках_ответа_на_тезис_Ф._Джеймисона_о_новой_субъективности_.

³⁶ KORZENIOWSKA-BIHUN, Anna. Krajobraz po bitwie. Teatr [online]. 2018, 1 [cit. 2019-11-03]. Dostupné z: http://www.teatr-pismo.pl/przeгляд/1921/krajobraz_po_bitwie/.

v nemalé míře objevuje kritika směřující zejména k častému úplatkářství a „kupování si“ zkoušek, což je problém, se kterým se ukrajinské vysoké školy potýkají dodnes.³⁷

4 Euromajdan v ukrajinském dramatu

Euromajdan byl natolik zásadní událostí novodobých dějin Ukrajiny, že je zcela logické předpokládat, že se významně promítnul do současného ukrajinského umění. Reflexe této revoluce můžeme sledovat snad ve všech uměleckých sférách, ať už jde o literaturu, výtvarné umění, hudbu nebo film.

Euromajdan je možné sledovat skrze klasické informační prostředky, ale právě pouze díky uměleckému zachycení můžeme nejlépe pochopit a přijmout živé emoce, které byly neodmyslitelnou součástí Revoluce důstojnosti. Velké množství umělců, kteří ve svých dílech Euromajdan refletovali, byli přímými účastníky revoluce. A ať už tvořili, jak tomu často bylo, přímo v dějích událostí, nebo refletovali Euromajdan s jistým časovým odstupem, dali nám skrze svá díla, či projekty, možnost nahlédnout do průběhu revoluce očima bezprostředního účastníka.³⁸

4.1 Euromajdan jako kulturní revoluce

Kromě toho ale můžeme brát Euromajdan jako začátek jakési umělecké revoluce v ukrajinské kulturní sféře. Žádná protestní akce nezaznamenala takový nárůst umělecké činnosti, jako právě demonstrace na Majdanu. Jak píše Teřana Pryvalko: „Někteří nazývají Majdan společenskou instalací uprostřed města, performance, která trvala tři měsíce, nebo obrovským prostorem pro tvorbu, kde mohl každý, kdo chtěl, vyjádřit pomocí umění svou myšlenku.“³⁹ Pozn. 4

S něčím podobným se setkala Ukrajina již v roce 2004 během Oranžové revoluce, už tehdy byla centrem dění scéna s množstvím koncertů a mnohými dalšími uměleckými vyjádřeními. S příchodem revoluce na Majdanu v letech 2013-2014 pak přišla obrovská vlna zájmu přímo v ulicích měst (ne pouze Kyjeva) a mimo jiné také na internetu z řad umělců všech možných odvětví. Právě umělecký faktor je totiž pro Ukrajinu zásadní. Někteří kulturologové vidí příčinu v historických okolnostech, které nedovolovaly

---

³⁷ WELYM CZANYCIA, Olha, Anastasija HAJSZENEĆ a Iryna CZUŻYNOWA. Dokumenty prosze!. Teatr [online]. 2014, 10 [cit. 2019-11-03]. Dostupné z: http://www.teatr-pismo.pl/przestrzenie-teatru/934/dokumenty_prosze/.

³⁸ КОВТУНОВИЧ, Тетяна а Тетяна ПРИВАЛКО, ed. Майдан від першої особи. Мистецтво на барикадах. 2. Київ: Український інститут національної пам'яті, К.І.С., 2016, s. 6.

³⁹ Tamtéž, s. 7.

Ukrajincům vytvořit si svůj vlastní stát, a tudíž si svou státnost vytvářeli hlavně prostřednictvím umění.⁴⁰

Revoluce důstojnosti se začala ihned odrážet v poezii, próze i dramatu. Často zaznívá názor, že román reflektující aktuální zkušenosti Ukrajinců potřebuje k vytvoření větší časový odstup. Poezie a drama jsou v tomto ohledu mnohem rychlejší.⁴¹

Události na Majdanu ale také zásadně změnilu podobu tamějšího divadelního prostředí. Především autoři byli donuceni zabývat se novými tématy spojenými s revolucí a následnou válkou a také se museli poprat s hledáním nových forem, které by nejlépe dokázaly fungovat pro vyjádření nových skutečností. Velký význam v tomto sehrály nezávislé divadelní skupiny, které částečně zapříčinily změnu v dřívějším uvažování o funkci divadla ve společnosti.⁴² Oficiální divadla, nazývaná tradičně jako „národní“, „státní“, „akademická“ nebo „dramaticko-hudební“ se tak musela podělit o prostor se zcela novým jevem. Začala se budovat divadla nezávislá a politická, která vytvořila mnohem příznivější prostor pro současné ukrajinské dramatiky.⁴³

4.2 První divadelní a performativní projevy během revoluce

Protestů na Majdanu se účastnilo množství divadelníků, kteří začali často tvořit už přímo v ulicích. Vznikla zde celá řada různých projevů performance. Například herečky z divadla Dach postavily svou performance na tom, že přinášely květy vojákům Berkutu, tedy těm, proti nimž lidé na Majdanu bojovali.⁴⁴ Umělkyně a performerka Tajisija Melnyk udělala během Majdanu hned tři performance, jedna z nich nazvaná *Hrdinství? (Героїзм?)* spočívala v tom, že performerka bosá chodila ulicemi Kyjeva s černým šátkem přes obličej a věncem kytic na hlavě, čímž znázorňovala nejasnou budoucnost ukrajinského národa.⁴⁵

---

⁴⁰ МУСІСНКО, Наталія. Мистецтво Майдану: Дослідження з соціокультурної антропології. МІСТ: Мистецтво, історія, сучасність, теорія. 2014, (10), s. 155-156.

⁴¹ KINDLEROVÁ, Rita I. Majdan Do i pislja: Antolohija aktual'noji dramy [online]. 12. 3. 2017 [cit. 2019-11-20]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/37927/majdan-do-i-pislja-antolohija-aktual700noji-dramy>.

⁴² KORZENIOWSKA-BIHUN, Anna. Współczesna dramaturgia ukraińska. Od A do Ja. Warszawa: Agencja Dramatu i Teatru ADiT, 2018. s. 6.

⁴³ KORZENIOWSKA-BIHUN, Anna. Krajobraz po bitwie. Teatr [online]. 2018, 1 [cit. 2019-11-03]. Dostupné z: http://www.teatr-pismo.pl/przeglad/1921/krajobraz_po_bitwie/.

⁴⁴ WESEŁOWSKA, Hanna, Nadija SOKOLENKO a Wiktor SOBIJANSKI. Niebiańska Sotnia. Teatr [online]. 2014, 4(1160) [cit. 2019-11-02]. Dostupné z: http://www.teatr-pismo.pl/przestrzenie-teatru/798/niebianska_sotnia/.

⁴⁵ КОВТУНОВИЧ, Тетяна а Тетяна ПРИВАЛКО, ed. Майдан від першої особи. Мистецтво на барикадах. 2. Київ: Український інститут національної пам'яті, К.І.С., 2016, s. 203-204.

Skupinka protestujících žen z Majdanu se pak rozhodla ve své performanci vrátit k lidové ukrajinské kultuře. Dle tradic se v dobách válek nebo hladomorů vždy scházelo několik žen, které společně, aniž by promluvily jediné slovo, přes noc vyšily velký rušnyk (symbol tradiční ukrajinské lidové kultury), který měl pak plnit ochrannou funkci. Takový rušnyk vzniknul přes noc i přímo na Majdanu.⁴⁶

Existovalo i několik divadelních institucí, které otevřeně Euromajdan podporovaly. Šlo například o Centrum Lesja Kurbasa či nezávislé divadlo MIST. V některých divadlech se hrála představení, ze kterých šel pak veškerý zisk na podporu Majdanu. V divadle MIST a divadle Peretvorennja se pak hrála charitativní představení přímo pro demonstranty.⁴⁷

Ovšem první divadlo, které přímo ve svém repertoáru reflektovalo to, co se děje během Euromajdanu v jejich zemi, bylo malé divadlo Harmyder z města Luck. Už 1. prosince 2013, tedy den po prvním velkém rozhášení demonstrantů, pozměnili své dokumentární drama *Au!!! Řečeno milionům (Au!!! Сказане мільйонам)* tak, že do něj přidali čerstvé internetové komentáře týkající se událostí na Majdanu.⁴⁸

4.3 Postmajdanovské reflexe v dramatu – otázka nutnosti a hledání forem

Už během revoluce, zejména pak ale po jejím skončení, se dramatici potýkali s otázkou, zda je vhodné se v divadle Majdanu věnovat, či zda je reflexe této revoluce v divadelních hrách přímo nutná. Na jednu stranu mají tvůrci už ze své podstaty potřebu se k tak významným událostem ve svých dílech vyjadřovat, i proto se stal Euromajdan mezi ukrajinskými tvůrci jakýmsi trendem. Ne všichni se ale k takovým tvůrčím projevům vyjadřují pozitivně. Kritici tvrdí, že se tvůrci pouze přiživují na aktuálních bolestných tématech. Zároveň se také přiklání k názoru, že o takových tématech (jako je Euromajdan) by se mělo hrát až s časovým odstupem pěti či deseti let, aby se mohlo mladé generaci ukazovat, co se dělo v nedávné minulosti v jejich zemi.

Naopak příznivci her reflektujících téma Euromajdanu zmiňují, že takových dramát vlastně není mnoho, divadla přeci stále budou vyžadovat zejména klasiku, ať už domácí nebo zahraniční. I tak je ale vznik takových her naprosto přirozený: „Situace, kdy umělce trápí to, co se děje v jejich zemi, je spíše normální a zdravá, než že by byla konjunkturní

---

⁴⁶ КОВТУНОВИЧ, Тетяна а Тетяна ПРИВАЛКО, ed. Майдан від першої особи. Мистецтво на барикадах. 2. Київ: Український інститут національної пам'яті, К.І.С., 2016, s. 199.

⁴⁷ NEŽDANA, Neda. Majdan jako system antywirusowy. Teatr [online]. 2014, 4(1160) [cit. 2019-11-02]. Dostupné z: http://www.teatr-pismo.pl/przestrzenie-teatru/800/majdan_jako_system_antywirusowy/.

⁴⁸ KORZENIOWSKA-BIHUN, Anna. Sztuka w czasach zarazy. Teatr [online]. 2014, 10(1165) [cit. 2019-11-21]. Dostupné z: http://www.teatr-pismo.pl/przestrzenie-teatru/948/sztuka_w_czasach_zarazy/.

či spekulativní. Umělci mluví o tom, co je trápí, profesionálním jazykem divadla – a to je velmi čestná pozice,“⁴⁹ Pozn. 5 zmiňuje divadelní kritička Chrystyna Chomenko.⁴⁹ Dramatička N. Neždana poukazuje také na to, že umělecké ztvárnění těchto situací je přece něco jiného než to, že se o nich mluví v médiích. Hry o Majdanu mohou plnit také funkci arteterapie.⁵⁰

Dramatici, kteří se rozhodli k Euromajdanu pomocí svých dramát vyjádřit, se dále zabývali otázkou hledání vhodné formy. Jedna skupina dramatiků zastávala názor, že o Euromajdanu (a následně i válce na východě Ukrajiny) se dá psát pouze dokumentární hry. Druhá skupina prosazovala i jiné způsoby než jen dokumentární.⁵¹

K první skupině patřila například zakladatelka dokumentárního divadla na Ukrajině N. Vorožbyt: „O Majdanu by se ještě neměla psát literární díla, jenom dokumentární. Dramatik totiž začne vyslovovat své vlastní závěry, ty jsou ale předčasné. Ještě jsme to všechno neprožili a nepromysleli do konce. Tyto moje pochyby ale neznamenají, že se nemůže objevit geniální dílo o Majdanu.“⁵² Pozn. 6 V jiném rozhovoru N. Vorožbyt zmiňuje, že „vlastně nikdo neví, jak by se mělo reagovat. Majdan neorganizujeme každý rok a nevíme, jaké nástroje použít k vyjádření toho, co se s námi děje.“⁵³ Pozn. 7 Dodává také, že existoval ze strany divadel zájem o scénáře týkající se Majdanu. Z jejich požadavků bylo ovšem cítit, že prahnou po romantizujících příbězích z revoluce, které by ale nedokázaly odrážet skutečnou realitu Euromajdanu.⁵³

Dramatikem stavícím se naopak proti dokumentárním metodám je dramatik Oleksandr Viter: „Myslím, že je velmi důležité, aby se události na Majdanu analyzovaly pomocí divadla. Nemělo by ale jít o pokus jakési dokumentace, nýbrž o analýzu konkrétního morálního a filozofického problému. S takovým záměrem jsem i napsal svou hru *Labyrinth*.“⁵⁴ Pozn. 8

---

⁴⁹ ГРЕЦЬ, Інна. Як і навіщо Майдан перетворили на театр. Depo.ua [online]. 6. 12. 2015 [cit. 2019-11-21]. Dostupné z:

<https://www.depo.ua/ukr/life/yak-i-navishcho-maydan-peretvorili-na-teatr-01112015200000>.

⁵⁰ НЕЖДАНА, Неда. Український театр майже не зазнав реформ з радянського періоду [online, podcast]. 18. 2. 2016, 7:10-7:20 [cit. 2019-11-21]. Dostupné z: <https://hromadske.radio/podcasts/hromadska-hvylya/ne-rozumiyu-koly-zaraz-stavlyat-rozvazhalnu-rosiysku-komedyu-neda-nezhdana>.

⁵¹ НЕЖДАНА, Неда. Український театр майже не зазнав реформ з радянського періоду [online, podcast]. 18. 2. 2016, 3:05-3:25 [cit. 2019-11-21]. Dostupné z: <https://hromadske.radio/podcasts/hromadska-hvylya/ne-rozumiyu-koly-zaraz-stavlyat-rozvazhalnu-rosiysku-komedyu-neda-nezhdana>.

⁵² WOROŻBYT, Natalija. Powrót z Moskwy. Teatr [online]. 2014, 10(1165) [cit. 2019-11-21]. Dostupné z: http://www.teatr-pismo.pl/przestrzenie-teatru/935/powrot_z_moskwy/.

⁵³ WOROŻBYT, Natalija. Wojownicy i świadkowie. Dialog: Miesięcznik poświęcony dramaturgii współczesnej. 2014, 6(691), s. 93.

⁵⁴ WITER, Oleksandr. Po ukraińsku. Dialog: Miesięcznik poświęcony dramaturgii współczesnej. 2014, 6(691), s. 91.

A O. Viter nebyl jediný, kdo se rozhodl pro umělecké zpracování Euromajdanu pomocí dramatu. Všechny dostupné divadelní hry různých autorů, ať už dokumentárního charakteru či ne, jsou postupně analyzovány v následující praktické části.

5 Dramata reflektující téma Euromajdanu

5.1 Natalija Vorožbyt: Deníky Majdanu (Щоденники Майдану)

Autorkou jednoho z nejúspěšnějších dramát o Euromajdanu je ukrajinská dramatička N. Vorožbyt. Divadelní projekt s názvem *Deníky Majdanu* stvořila společně s režisérem A. Majem. Tato dokumentární hra o dvou dějstvích vznikala už v průběhu revoluce. Představitelé alternativního divadelního hnutí Ukrajinské nové drama se během Euromajdanu pravidelně scházeli a zapisovali si den po dni všechno, čeho byli během protestů svědky. Sbírali rozhovory s účastníky revoluce, snažili se fixovat reakce lidí na konkrétní události (například bourání sochy Lenina v Kyjevě, tzv. leninopád) a ptali se lidí na další vývoj v zemi.⁵⁵

Impulz udělat ze sesbíraných materiálů divadelní hru přišel pro tvůrce nečekaně z Moskvy. Ukrajínští divadelníci byli pozváni na festival Zlatá maska (Золотая маска), aby zde s nasbíraným materiálem vystoupili. Poprvé byla hra uvedena na chersonském náměstí pod sochou Lenina, v plném obsazení pak v moskevském opozičním divadle Teatr.doc, což pak ruskému divadlu přineslo značné nepříjemnosti. Hra byla natolik úspěšná, že se dále hrála i v Polsku, Litvě, Anglii, Finsku, Německu, či USA.⁵⁶

Na některých místech (v Moskvě nebo v Gdaňsku) účinkovali v představení přímo účastníci protestů, tedy ti, kteří se podíleli na tvorbě hry. Zinscenování hry v jiných divadlech bylo provedeno už za pomoci profesionálních herců.⁵⁷ Samotná autorka hry se k druhému přístupu k dokumentárnímu dramatu staví poměrně kriticky. Konkrétně se nepříliš pochvalně vyjadřuje k inscenaci své hry kyjevským Divadlem Ivana Franka: „Profesionální herci, ti, kteří absolvovali naše (ukrajinské – pozn. autorky) školy, mají zkušenost s klasickými texty, klasickými dramaty. Vypadají uměle a zní bohužel

---

⁵⁵ КОВТУНОВИЧ, Тетяна а Тетяна ПРИВАЛКО, ed. Майдан від першої особи. Мистецтво на барикадах. 2. Київ: Український інститут національної пам'яті, К.І.С., 2016, s. 189.

⁵⁶ Tamtéž. s. 190.

⁵⁷ "Щоденники Майдану" театр ім.Івана Франка. Livejournal. Theater_kiev [online]. 17. 12. 2014 [cit. 2019-11-29]. Dostupné z: <https://theater-kiev.livejournal.com/31656.html>.

nepřesvědčivě. Bylo mnohem přesvědčivější, když jsme hráli hru v Moskvě a Gdaňsku svými silami my, i když jsme třeba nevyslovovali všechna slova správně...⁵⁸ Pozn. 9

U *Deníků Majdanu* nelze jednoznačně určit konečný text hry, jelikož se hra upravovala a uzpůsobovala konkrétním divákům. Samotní tvůrci přiznávají, že se text v průběhu času několikrát modifikoval. Při představeních pro domácí diváky v kyjevském divadle například docházelo k časté interakci, kdy se herci s mikrofonem diváků ptali na jejich vlastní zkušenosti z Majdanu.⁵⁹

Hra byla původně napsána rusky, pro ruskojazyčné diváky, jsou zde ale i ukrajinizmy, výroky ukrajinsky nebo celé pasáže v ukrajinštině. Hra se vyznačuje delšími monology, přítomná je ale také forma dialogická. Jazyk je hovorový a emoční.

ANDREJ: Jdu dolů a vidím, jak lidi lezou na budovu městské administrativy a vyvěšují tam černočervenou vlajku a vybíjejí okna. A já chápu, že tam prostě musím jít. A pak se to najednou děje... otevírají se dveře, lidi jsou šťastní a dovnitř se prostě valí takový obrovský proud lidí přes hlavní vchod. Dav mě bere s sebou nahoru. Ještě tam ale není zas tak moc lidí. Poslanec Ukrajiny ze svobody žádá stvoření revoluční komise a já to nahrávám na diktafon. Sundávají portrét prezidenta a staví ho, což mě fakt ohromilo, jen tak ledabyly do kouta. No, vlastně ho nejdřív dali vzhůru nohama a pak ho otočili úplně, aby už nic neviděl. Ale nikdo nerozbil sklo, ehm, na tom portrétu prezidenta myslím. Vycházím zase ven a u vchodu vidím, jak tam stojí a hledí jeden hodně slavný baltský režisér, který přijel, aby se dneska setkal s lidma od divadla a ukázal jim večer nějaké představení. A já se ho ptám, chceš dovnitř, a on, že jo, jo, chci, takže jdeme zase zpátky, vracíme se do sálu a tam byl stůl, jo, před prezidiem jsou takové stoly. Tak mu říkám, sedni si, jen si tak posedíme. Tak jsme si sedli za stůl prezidia a prostě jsme seděli. A hned se objevují lidi, kteří nás začínají fotit. A já mu říkám, tak vidíš, nepřijel jsi na Ukrajinu zbytečně.

A stál tam takový klavír. Tak si tam stojí a já přemýšlím, proč na něm nikdo nehraje? Všechny ty zástupy lidí, proč nehrajou? A pak někdo začal hrát. No a pak už se tvořila řada hráčů na klavír. A já říkám, dejte tam Beethovena, tu, no, evropskou hymnu. Ale nikdo neumí Beethovena ani evropskou hymnu. Hrajou Chopina, něco o kytičkách a tak. A jak

---

⁵⁸КОВТУНОВИЧ, Тетяна а Тетяна ПРИВАЛКО, ed. Майдан від першої особи. Мистецтво на барикадах. 2. Київ: Український інститут національної пам'яті, К.І.С., 2016, s. 190.

⁵⁹БОНДАРЕНКО, Андрій. Щоденники Майдану від української нової драми. Варіанти [online]. 1. 12. 2014 [cit. 2019-11-29]. Dostupné z: <https://varianty.lviv.ua/23253-shchodennyky-maidanu-vid-ukrainskoi-novoi-dramy>.

jsme tam tak seděli, tak se to úplně proměnilo na přepychový večerní raut, protože tam hrál ten klavír. A ještě týpci, kteří, eee, no, prostě bylo vidět, že přijeli z menších měst, tak se začali fotit s tím klavírem, jakože: hele, koukejte, já teď hraju na klavír.⁶⁰

V kyjevské verzi hry vystupuje 6 herců, 3 ženy a 3 muži, k nim se pak ještě přidává jedna herečka sedící v publiku. Důležitým aspektem hry je zachování individuálních pozic, které k Majdanu postavy zastávají. Toho je docíleno postavami různého původu, různorodými příběhy a situacemi. Všechny hlasy ale dohromady dávají jednotný celek – obraz hrdinství, sebeobětování a boje. Události se na scéně odehrávají chronologicky, tak, jak tomu bylo v reálu.

Hra není o příčinách Majdanu, či o politice, je o lidech, o tom, co na Majdanu dělali a co u toho prožívali. Pro jednu část diváků může hra sloužit jako připomenutí společné nedávné minulosti. Druhá skupina diváků může ve hře nalézt zdroj informací o událostech, kterých se sami neúčastnili.⁶¹

5.2 Nadija Symčyč: *My, Majdan* (Ми, Майдан)

V podobném dokumentárním duchu jako první zmiňovaná hra se nese i dílo ukrajinské spisovatelky a dramatičky Nadiji Symčyč s názvem *My, Majdan*. Zatímco N. Vorožbyt vycházela především z rozhovorů vytvořených přímo na Majdanu, N. Symčyč ve svém dokumentárním dramatu využila sociálních sítí. Naprostou většinu monologů využitých ve hře nasbírala na Facebooku, který byl v době Euromajdanu důležitým prostředkem pro zachycování prožitých událostí a pro formulaci myšlenek lidí, jichž se Majdan nějakým způsobem dotknul. Postavy, které ve hře vystupují mají tedy, jak vyplývá z podstaty dokumentárního dramatu, předobrazy reálných lidí a jejich zkušeností.⁶²

Hra byla napsána v roce 2015 a odehrává se v Kyjevě od listopadu 2013 po únor 2014. Má čtyři části a jelikož je vytvořena pouze na základě samostatných příspěvků ze sociálních sítí, všechny části jsou čistě monologického rázu, výjimku zde tvoří pouze dialogy vnitřní. Postav je ve hře obrovské množství, při inscenování se tedy každý herec během hry transformuje hned do několika různorodých pohledů. Vystupují zde studenti, lékaři,

---

⁶⁰ Překlad úryvku ze hry *Deníky Majdanu* z ruského originálu (Úryvek 1).

⁶¹ БОНДАРЕНКО, Андрій. Щоденники Майдану від української нової драми. Варіанти [online]. 1. 12. 2014 [cit. 2019-11-29]. Dostupné z: <https://varianty.lviv.ua/23253-shchodennyky-maidanu-vid-ukrainskoi-novoi-dramy>.

⁶² МИ, МАЙДАН. Київський академічний театр Колесо [online]. [cit. 2019-11-29]. Dostupné z: <http://teatr-koleso.kiev.ua/%D0%BC%D0%B8,%D0%BC%D0%B0%D0%B9%D0%B4%D0%B0%D0%BD>.

novináři, kněží, Kyjevané, ti, co přijeli protestovat zdaleka, i zcela náhodní lidé, které chtě nechtě Majdan zasáhl. Výroky postav na sebe sice ve větší nebo menší míře navazují, vždy stojí ale výpovědi samostatně, postavy mezi sebou nevedou žádné přímé dialogy.

Drama začíná v pomalejším tempu, výpovědi jsou zaměřeny zejména na popis míst, na kterých se Revoluce důstojnosti odehrávala. Postupně se ústy účastníků rozvíjí začátky protestů. Některé postavy se zamýšlejí nad samotnou podstatou Majdanu, někteří zdůvodňují, proč se revoluce účastnili, další přemýšlí o pestré škále protestujících, jiní například srovnávají ukrajinskou a ruskou hymnu. Většina výroků je silně cítit vlastenectvím. Postupně se ještě v první části dostáváme ke střetům s provládními silami. Celá jedna část se věnuje tzv. tituškám.⁶³

KYRYLO: Jeden blízký příbuzný žije v Chersonu, dneska mi volal a vyprávěl takový příběh. Jeho apolitický kamarád - gopnik odjel do Kyjeva jako „tituška“ a vrátil se za tři dny přesvědčeným podporovatelem Majdanu. Každý den je posílali na průzkumy na Majdan, ale oni nějak nechápali, co by tam vlastně měli sledovat, proto byly jejich reporty z Majdanu vždycky stejné: „sedí, vaří a povídají si o všem možném.“ Ale to všechno možné, o čem si povídali, evidentně chersonský tituška pozorně poslouchal.

CHERSONSKÝ „TITUŠKA“: Na Majdanu jsou všichni: banderovci, komunisti, studenti i banditi. Chápeš, sedí tam veterán z Afghánistánu a nějaký kozák nacionalista. O něčem se dohadují, hádají se a rozebírají historii. A pak najednou bum – útok „Berkutu“ a oni dva vyskočí, postaví se vedle sebe a ty i zdálky chápeš, že jsou odhodlaní obětovat jeden za druhého život.⁶⁴

Využité narativy jsou velmi různorodé. Můžeme se například dozvědět, jak celou situaci vnímal novinář z Moskvy, či jak se Majdan dotkl dětí ve školách. Všechny výpovědi ale spojuje fakt, že hodnotí revoluci pozitivně, a i když připouští v lecčem chaos a chyby v organizaci, vyzdvihují především hrdinské činy jak konkrétních osob, tak nadneseně celého ukrajinského národa.

S gradující atmosférou v druhé části hry se mění i obsahy monologů. Detailní naturalistické popisy krvavých střetů, ať už z pohledu zraněných protestujících či

---

⁶³ СИМЧИЧ, Надія. Ми, Майдан. Майдан. До і після. Антологія актуальної драми. Київ: НЦТМ імені Леся Курбаса, Світ знань, 2016, s. 99 – 123.

⁶⁴ Překlad úryvku ze hry Му, Майдан z ukrajinského originálu (Úryvek 2).

ošetřujících lékařů, a adorace atributů ukrajinské pospolitosti, jako například heslo „Sláva Ukrajině!“, se postupně střídají s filozofickými úvahami a popisy mystických prožitků.

Třetí a čtvrtá část je zejména o loučení a o smíření se ztrátou, která se projevila hlavně v otázce vztahu matky a padlého syna. Emočně pojatému závěru přispívají také použité básně. Postavy se smířují se ztrátou svých blízkých, loučí se, stále je ale z jejich monologů cítit hrdost a vůle k tomu dál bojovat.⁶⁵

Hra byla inscenována v Kyjevském akademickém divadle Koleso a měla premiéru v srpnu roku 2016. V tomtéž roce také dostala ocenění od mezinárodní sítě Eurodram, která se zaměřuje na překlad dramatických textů.⁶⁶

5.3 Oleksandr Viter: Labyrinth (Лабіринт)

Autorem další hry inspirované Euromajdanem je dramatik, ale také režisér, scénárista a herec O. Viter (jinak také Oleksandr Mirošnyčenko). Je autorem řady her, které se publikovaly a inscenovaly nejen na Ukrajině, ale také ve více než deseti dalších zemích. Jeho drama odehrávající se v atmosféře Majdanu má název *Labyrinth*. Samotná hra byla přeložena do polštiny, angličtiny, francouzštiny či srbštiny. Hrála se v polské Poznani a scénické čtení hry proběhlo i v Paříži.⁶⁷

Hra má zcela jiný charakter než předchozí dvě zmiňované. Nejde již o dokumentární zachycení událostí na Majdanu, ale o fiktivní příběh, který je ovšem zasazen do reality Revoluce důstojnosti. Děj se odehrává na konci února 2014 v blízkosti revoluční atmosféry Majdanu. Veškeré dění je ovšem ohraničeno prostorem policejní dodávky využívané k převozu zatčených.

V ní se ocitá nejdříve bývalý učitel historie Antonovyč a francouzský novinář módních časopisů, který vůbec netuší, co se kolem něj děje. Kvůli jazykové bariéře mu to ale nedokáže Antonovyč vysvětlit a z jejich nedorozumění vznikají, i přes vybuchující granáty, komické situace.

---

⁶⁵ СИМЧИЧ, Надія. Ми, Майдан. Майдан. До і після. Антологія актуальної драми. Київ: НЦТМ імені Леся Курбаса, Світ знань, 2016, s. 99 – 123.

⁶⁶ МИ, МАЙДАН. Київський академічний театр Колесо [online]. [cit. 2019-11-29]. Dostupné z: <http://teatr-koleso.kiev.ua/%D0%BC%D0%B8,-%D0%BC%D0%B0%D0%B9%D0%B4%D0%B0%D0%BD>.

⁶⁷ НЕЖДАНА, Неда а Олег МИКОЛАЙЧУК-НИЗОВЕЦЬ, ed. ЛАБІРИНТ ІЗ КРИГИ ТА ВОГНЮ: Антологія актуальної драми: Революція Гідності й гібридна війна. Київ: Смолоскип, 2019, s. 425.

ANTONOVYČ: La guerre! (Válka). Slyšel jsi někdy takové slovo? Revoluce!

PASCAL: La revolution? En Ukraine? (Revoluce? Na Ukrajině?)

ANTONOVYČ: No a kde jsi, kamaráde? Na Ukrajině! A vůbec, kdo jsi? Novinář, žurnalista?

PASCAL: Journaliste! Journaliste! Pas politique. Je travaille dans une revue de mode contemporaine. (Nic politického. Pracuju v módním časopise).

ANTONOVYČ: Nerozumím.

PASCAL: Journaliste... Psát... Louis Vuitton, Christian Dior...

ANTONOVYČ: Aha! Jasně. A ty ses rozhodl popsat módu na Majdanu? Dobře děláš, kamaráde. Máme tu takovou módu až běda. Třeba kukly a masky přes obličej jsou v módě. Černé i zelené. I modré. Od předních ukrajinských návrhářů.

PASCAL: Je ne comprends pas (Nerozumím).⁶⁸

Jako třetího vhazují ozbrojenci do policejního auta polonahého studenta Mychase v zuboženém stavu. Když se otevřou dveře dodávky počtvrté, ocitá se mezi ostatními i prostitutka Ksjuša. Vystupuje jako protiklad revolučně naladěnému Mychasovi a Antonovyčovi, výrazným způsobem dává najevo, že nemá s revolucí nic společného, a vůči protestujícím se silně vymezuje. Historik se studentem se jí snaží vysvětlit, jaký oni mají na Euromajdan pohled, zároveň se jí ale vysmívají a silně moralizují. Vzniká mezi nimi ostrý konflikt, ten ale nikam nevede a postupně utichá. Společně pak všichni v napjaté situaci za zvuku výbuchů popíjejí drahé víno, které měl náhodou Francouz v batohu.

Jako poslední se do auta dostává mladík v uniformě. Vychází najevo, že jde o policistu Serhije, který odmítl střílet na Majdanu do lidí, a proto ho jeho kolegové zatkli. Zároveň se od něj ostatní dozvídají, že až ozbrojené složky skončí se střílením do protestujících, rozstřílí také dodávku společně s nimi. Proto navrhne Antonovyč plán na útěk.

Při útěku jsou ale všichni tři Ukrajinci zastřeleni a v dodávce zůstává zoufalá prostitutka s Francouzem. Ten začne z žalu zpívat francouzskou hymnu, která se postupně slévá s hymnou ukrajinskou, a vytváří tak velmi emoční završení celého příběhu.⁶⁹

Revoluce se sice fakticky neodehrává přímo na scéně, ale hra nabízí pohled na zcela jiný Euromajdan. Dává možnost vcítit se do situace odlišných osob, kterých se revoluce dotkla,

---

⁶⁸ Překlad úryvku ze hry Labyrint z ukrajinského originálu (Úryvek 3).

⁶⁹ ВІТЕР, Олександр. Лабіринт. Майдан. До і після. Антологія актуальної драми. Київ: НЦТМ імені Леся Курбаса, Світ знань, 2016, s. 125 – 142.

aniž by o to třeba nějak zásadně stáli. Mikrosvět v podobě dodávky se stává jakýmsi miniaturním Majdanem, ve kterém dochází ke střetům, k transformacím jedinců, ke konfrontaci různých názorů, ale také ke konfrontaci postav samých se sebou. Každá postava pochází z úplně jiného světa, ale podstata hry spočívá v tom, že se jejich světy střetnou a stanou se jedním celkem. Euromajdan zde funguje jako spojovník těchto světů, jako sjednotitel ukrajinského národa.

5.4 Neda Neždana: Maidan Inferno aneb Na opačné straně pekla (Maidan Inferno, або Потойбіч пекла)

Jednou z nejmýraznějších postav mezi současnými ukrajinskými dramatiky je bezesporu Neda Neždana, dramatička, básnířka, kulturoložka a překladatelka. I ona se ve své tvůrčí činnosti zabývala Euromajdanem, konkrétně v pouličním mystériu s názvem *Maidan Inferno aneb Na opačné straně pekla*. Autorka tento dramatický text napsala v rámci své umělecké rezidence ve Francii, kde byla hra také poprvé prezentována.⁷⁰

V pouličním mystériu, jak hru sama autorka označila, se střídá hned několik světů. Svět obyčejný, tedy reálný a zároveň pekelný, odehrávající se na Majdanu, svět monologů hlavních postav a svět Facebooku, tedy svět virtuální. N. Neždana využila, stejně jako N. Symčyč ve druhém zmiňovaném dramatu, fenomén sociálních sítí, které, jak píše Rita I. Kindlerová, „sehrály během revoluce dodnes nedocenenou roli“⁷¹. Autorka hry v dovětku uvádí, že v dramatu použila reálná fakta a dokumenty, vzpomínky vlastní, blízkých i dalekých přátel a příspěvky na sociálních sítích, ty byly ale všechny pozměněny a postavy byly vymyšleny.⁷²

Centrem reálného světa i světa monologů, a tedy ústřední dvojicí, jsou horolezec Orest a filoložka Aňa. Díky revoluci se poznali, ale kvůli ní byli také na tři měsíce odloučeni, aby se po prožitém pekle opět shledali. Autorka využila pestrého složení účastníků Majdanu, ve hře se tak setkávají postavy z nejrůznějších sociálních prostředí a nejrůznějších profesí: horolezec, studentka filologie, bodyguard, novinářka, hudebník, zdravotní sestra, či student teologie.

---

⁷⁰ Національний центр театрального мистецтва імені Леся Курбаса презентує «Майдан Інферно» Неда Нежданої у постановці Клемана Перетятка (Франція). [online]. [cit. 2019-11-29]. Dostupné z: http://www.kurbas.org.ua/maidan_inferno.html.

⁷¹ KINDLEROVÁ, Rita I. Maidan Do i pislja: Antolohija aktual'noji dramy [online]. 12. 3. 2017 [cit. 2019-11-20]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/37927/majdan-do-i-pislja-antolohija-aktual700noji-dramy>.

⁷² НЕЖДАНА, Неда. Maidan Inferno, або Потойбіч пекла. Майдан. До і після. Антологія актуальної драми. Київ: НЦТМ імені Леся Курбаса, Світ знань, 2016, s. 143 – 193.

Ve scénách odehrávajících se přímo na Majdanu prožívají hrdinové hrůzostrašné, jak napovídá název, až pekelné chvíle plné střelení a smrti. Vše je orámováno autentickými událostmi, jako bylo střelení na Institutské ulici, strhávání sochy Lenina, útěk prezidenta Janukovyče, útoky, únosy apod. Postavy kromě společného boje ale prožívají i svoje vlastní, vnitřní souboje. Ať už jde o odloučení ústřední dvojice plné nejistoty a strachu ze smrti blízkého, rozpolcenost zdravotní sestry Zoji, jejíž bratr se ocitl na druhé straně barikády, nebo pokání tvrdého bodyguarda, který se snaží oprostít se od chyb z minulosti.⁷³

Ve scénách z virtuálního světa se opět zmiňují reálné situace a momenty z Euromajdanu. Jsou zde přítomné nejrůznější facebookové skupiny a stránky, díky nimž se lidé mohli lépe organizovat a pomáhat si navzájem, zároveň ale také diskutovat nad proběhlými událostmi. Sociální sítě totiž byly nejenom pomocníkem při organizaci, ale také prostorem pro názorové střety, nejrůznější demagogie a ovlivňování mas.

-Lidé! Nenoste na majdan chleba ani čaj. Není kde to všechno skladovat, hlavně bochníky chleba. Ale jednorázové nádoby by se hodilo. A ještě chlapci prosili klobásky.

-Dobří lidé, majdan potřebuje teplé věci, hlavně deky, protože v noci je velká zima.

-A léky jsou potřeba? Jaké léky? A do jakých nemocnic?

-Do nemocnic není třeba! Berte lidi z nemocnic domů!

-,Majdan SOS“! Z Pečerské nemocnice odvádí policie raněné! Všechny zatýkají a odvázejí! Okamžitě do nemocnice, zachraňme naše bratry!

-V Mychajlovském chrámu otevřeli dobročinnou první pomoc!

-,Majdan SOS“! Pozor! Zatýkají ty, kteří píšou stížnosti na berkut a policii! Podávejte stížnosti jenom skrze advokáty! Na majdanu je právní pomoc!⁷⁴

V monologických částech můžeme hlouběji nahlédnout do duší dvou ústředních postav. Střídají se v nich jak myšlenky zcela intimního charakteru, věnující se zejména lásce mladých lidí, tak názory na prožité události spojené s revolucí. Není zde tedy jen Majdan jako společenský boj za ideu, ale díky zamyšlením a niterným monologům můžeme sledovat i Majdan osobní - z pohledu prožitků jednotlivce.

---

⁷³ НЕЖДАНА, Неда. Maidan Inferno, або Потоїбіч пекла. Майдан. До і після. Антологія актуальної драми. Київ: НЦТМ імені Леся Курбаса, Світ знань, 2016, s. 143 – 193.

⁷⁴ Překlad úryvku ze hry Maidan Inferno aneb Na opačné straně pekla z ukrajinského originálu (Úryvek 4).

Epilog této hry se nese v duchu oslav vítězství, bratrského setkání a také vzpomínek na padlé. Hrdinové již vystoupili z pekla do reálného světa. V úplném závěru se ovšem dozvídáme, že se peklo zcela neuzavřelo, přichází totiž znovu, nejspíš ještě větší mírou, a to s ruskou anexí Krymu a válkou na východě Ukrajiny.⁷⁵

5.5 Ksenija Skoryk: Bohdan – 2014 (Богдан – 2014)

Do antologie současných ukrajinských dramát Majdan: Do i pislja: Antolohija aktual'noji dramy a také do antologie současných ukrajinských ženských dramát Motanka⁷⁶ se dostala i hra s názvem *Bohdan – 2014*. Napsala ji už v roce 2014 méně známá autorka Ksenija Skoryk, která hru charakterizovala jako „monopokání“.⁷⁷

Toto monodrama se celé odehrává v kulisách Euromajdanu se všemi patričními detaily, jako byly vojenské stany (zde konkrétně stan s nápisem Chmelnyckyj, což je na jednu stranu název západoukrajinského města, ale zároveň také odkaz na slavného kozáckého vůdce Bohdana Chmelnyckého), vlajky, hesla, polní kuchyně či oheň hořící v sudu. Pokání jednoho člověka se však nedotýká jen reality Majdanu. Naopak je většina jeho výroků směřována do minulosti, do slavných kozáckých dob, na které se dnes odkazuje jako na prvopočátky ukrajinské státnosti. „V monologu se mistrně proplétají vzpomínky z proslulé kozácké minulosti, které se projektují do bouřlivé současnosti.“⁷⁸ Pozn. 10

Člověk, který se ve hře zpovídá, je zároveň posel z minulosti v kozáckém oděvu, který se dívá na hrůzy současnosti zkušenýma očima bojovníka za svobodnou Ukrajinu, zároveň se ale transformuje do zcela obyčejného účastníka revoluce na Majdanu. Celou osobní i celospolečenskou tragédii si hrdina projektuje do postavy Bohdana Chmelnyckého. Největší osobní prohru vidí v tom, že nedokázal zachránit svou dceru Stefanií, kterou pojmenoval na počest dcery Bohdana Chmelnyckého. Jeho vysoce emoční monolog je tak plný utrpení a pláče, zároveň ale ve svých úvahách doufá, že prolitá krev na Majdanu nebyla zbytečná, že povede k lepší budoucnosti, i když jistý si tím ani do konce není.

---

⁷⁵НЕЖДАНА, Неда. Maidan Inferno, або Потойбіч пекла. Майдан. До і після. Антологія актуальної драми. Київ: НЦТМ імені Леся Курбаса, Світ знань, 2016, s. 143 – 193.

⁷⁶ ЦУКОР, Любов. Жіноча драма. Курбасівські читання: Культура як суб'єкт. Майдан. Війна. Екстрема. [online]. Київ: НЦТМ ім. Леся Курбаса, 2016, (11), s. 136 [cit. 2019-11-29]. Dostupné z: <http://www.kurbas.org.ua/projects/almanah11/11.pdf>.

⁷⁷ СКОРИК, Ксенія. Богдан – 2014. Майдан. До і після. Антологія актуальної драми. Київ: НЦТМ імені Леся Курбаса, Світ знань, 2016, s. 195 – 203.

⁷⁸ ЦУКОР, Любов. Жіноча драма. Курбасівські читання: Культура як суб'єкт. Майдан. Війна. Екстрема. [online]. Київ: НЦТМ ім. Леся Курбаса, 2016, (11), s. 136 [cit. 2019-11-29]. Dostupné z: <http://www.kurbas.org.ua/projects/almanah11/11.pdf>.

Ted' (k nebi) mě slyšíš? Slyšíš mě? – to je ted' naše jediná naděje, že odsud, z tohoto Majdanu, který tak připomíná tvou... naši Seč... tady má začít... Jak jinak by to mělo být? Kdy jindy se ještě dají dohromady tvoji a... naši chlapci? Přemýšlej, přece moje Stefanie, hvězdička jasná, a její kamarádi a ti, co se sem slétli, na tenhle Majdan z různých krajů a svou krví pokropili kyjevskou zemi, přece to není všechno nadarmo? (Utírá si slzu). Ale... co vám budu povídat...⁷⁹

5.6 Saško Brama: R+J

Mladý ukrajinský nezávislý divadelní aktivista, režisér, scenárista a dramatik působící ve Lvově Saško Brama (vlastním jménem Oleksandr Paljanyčka) se rozhodl reflektovat politické události své země zcela jiným způsobem. Ve své tvorbě často pracuje s dokumentárními materiály, které ale zpracovává do podob experimentálního divadla. Otázce Euromajdanu se věnuje ve své hře s názvem *R+J*. Inscenaci této hry mohli vidět diváci také na Slovensku v rámci mezinárodního festivalu Divadelná Nitra.⁸⁰

Název hry *R+J* odkazuje na jména hlavních postav, kterými jsou Roma ze západní Ukrajiny a Julia z východu. Autor hry tedy využil shakespearovské téma lásky dvou mladých lidí ze znepřátelených rodů, jejíž paralelu viděl v krizi současné ukrajinské společnosti, rozdělené na východ a západ.⁸¹

Nejde ale o sentimentální příběh lásky, kterou by dal dohromady Majdan jako spojovník znepřáteleného západu a východu. Hra se ani nesnaží nijak řešit politické otázky. Politika se sice hlavních postav dotýká, Julia je třeba nucena svým prorusky smýšlejícím otcem odjet z Ukrajiny, ústřední dvojici je ale politika stále dost cizí, což svými až anarchistickými postoji jasně vyjadřují.⁸²

Jelikož nejde o klasickou hru, ale o experimentální reflexi, text má spíše fragmentární charakter a k celkovému uchopení jsou potřeba další prvky použité při inscenování jako jsou fotografie, videoprojekce, zvukové nahrávky a v tomto případě také důležité hudební vložky. Jak se píše na stránkách festivalu Divadelná Nitra: „Autor vytvořil ani ne tak

---

⁷⁹ Překlad úryvku ze hry Bohdan – 2014 z ukrajinského originálu (Úryvek 5).

⁸⁰ R+J, O inscenácii. DNARCHÍVY [online]. [cit. 2019-11-29]. Dostupné z: <http://dnarchivy.sk/rj/>.

⁸¹ БРАМА, Сашко. R+J. Propůjčený překlad hry R+J do slovenštiny z projektu Otvorené archívy Divadelnej Nitry.

⁸² R+J, O inscenácii. DNARCHÍVY [online]. [cit. 2019-11-29]. Dostupné z: <http://dnarchivy.sk/rj/>.

divadelní inscenaci, jako spíše radikální hudebně-vizuální divadelní komentář k událostem na Ukrajině.“⁸³

Majdanem se autor ve svém díle zabývá jen částečně. Ve hře se sice objeví například odkazy na placené štváče proti demonstrujícím, nebo výkřiky hesel z jedné nebo druhé strany barikády, spíše ale než deskriptivní zobrazení událostí se snažil autor o hlubší ponoření do reality, která stojí za rusko-ukrajinským konfliktem.

-A vy jste zombie prostitutky, které si koupili za sliby. A mimochodem, Donbas žije celou Ukrajinu. Vy nemáte ani továrny, ani průmysl. Nemáte nic.

-A vy nemáte svědomí! Nemáte elementární smysl pro vlastní důstojnost. Styďte se! Jste otroci, nakonec zdechnete v Sovětském svazu!

-Váš fašista Ťahnybok je žid a boxer, přihráli jste zemi homoušům a Amíkům!

-A váš Putin je kokot! Janukovyč je zločinec! Sláva Ukrajině! Hrdinům sláva! Sláva národu! Smrt nepříteli!⁸⁴

Prostředí hry se také postupně přelévá z demonstrací na Majdanu už do války na východě Ukrajiny a všech problémů s tím spojených. Z úst hrdinů pak třeba zaznívá i to, že je Majdan jen iluze, že se na něm ocitají jen mezi cizími lidmi posednutými jakýmsi idejemi.⁸⁵ Jak říká sám autor: „zajímalo nás to, co je za realitou a přechodnými událostmi světa trvalé, tedy ontologický rozměr světa.“⁸⁶

Co myslíš, jak to všechno skončí?

Majdan?

Majdan, my...

(Obrovská pauza, během které se zrychleně promítá celý příběh až do konce.)

Vždyť víš, že je to celé jen iluze.

Jo, ale příjemná. Podle mě to není je tak.

Chceš zůstat v té iluzi?

Když je tu dobře, tak proč ne?⁸⁷

---

⁸³ R+J, O inscenácii. DNARCHÍVY [online]. [cit. 2019-11-29]. Dostupné z: <http://dnarchivy.sk/rj/>.

⁸⁴ Překlad úryvku ze hry R+J ze slovenského překladu (Úryvek 6).

⁸⁵ БРАМА, Сашко. R+J. Propůjčený překlad hry R+J do slovenštiny z projektu Otvorené archívy Divadelnej Nitry.

⁸⁶ R+J, O inscenácii. DNARCHÍVY [online]. [cit. 2019-11-29]. Dostupné z: <http://dnarchivy.sk/rj/>.

⁸⁷ Překlad úryvku ze hry R+J ze slovenského překladu (Úryvek 7).

5.7 Dmytro Levuckyj: Modrý bus (Синій бус)

Ještě během trvání Euromajdanu vznikl projekt *Přišli z Majdanu (Прийшли з Майдану)*, který měl za cíl sbírat výpovědi účastníků revoluce a další materiály jako zvukové nebo videozáznamy, které se následně přetvářely do podob dokumentárního divadla. Organizátorkou projektu byla již zmiňovaná dramatička a představitelka hnutí Nova drama N. Vorožbyt a režisér Divadla Ivana Franka A. Maj za podpory moskevského divadla Teatr.doc. První dramata o Majdanu byla v rámci tohoto projektu stvořena již během přelomu let 2013-2014, tedy ještě předtím, než na Majdanu vypukly nejostřejší boje. Šlo o hru *Modrý bus* Dmytra Levuckého a *Kaše z Janukovyče* Dana Voronova.⁸⁸

Modrý bus je klasickou ukázkou dokumentárního dramatu. Vyskytuje se v něm 8 postav různého sociálního původu, jako například matka pěti dětí, programátor, odborář, novinář, občanská aktivistka nebo básník. Tedy lidé, kteří měli v rámci Euromajdanu zcela jiné postavení a čtenářům či divákům předkládají své vlastní pohledy na vzniklou situaci. Autenticita postav je podpořena také tím, že někteří mluví ukrajinsky, někteří rusky a někteří tzv. suržykem, tedy směsicí ruštiny a ukrajinštiny. V monolozích se příliš nevěnuje pozornost popisům toho, jak to na Majdanu vypadalo nebo jaké kdo vykonal hrdinské činy. Naopak je podpořeno vnitřní prožívání každé z postav, jejich individuální pohledy do reality Euromajdanu.⁸⁹

INNA: Je třeba ještě chápat, že lidé nestojí na Majdanu jen tak, oni stojí dokonce za vlastní peníze! Vzala jsem si neplacené volno na dva týdny. Přijel můj šéf, dělal Majdan v roce 2004. Přijel a uviděl, v jakých tam jsem podmínkách, vlastně přijel na Majdan jen tak s kámošema. A když viděl ležící protest před budovou prokuratury a když mě viděl, jak dávám někde rozhovor, tak mi zavolal a řekl, že mi dá zaplaceno do konce roku, protože nejsem na Majdanu jak na večírku, ale opravdu pomáhám lidem získat svobodu.

FEĎA: V neděli někdy v podvečer začala být nuda, s jedním režisérem jsme rozdávali věci. Řekli jsme si, že zazpíváme nějaké ukrajinské lidovky, a asi v půlce druhé písničky k nám přišel kněz, že se teď někteří lidi modlí, že přeci jen jsme v chrámu, no, tak jsme přestali zpívat.⁹⁰

---

⁸⁸ ГОЛОВНЕНКО, Анастасія. Театр на барикадах. ТЕАТРЕ [online]. [cit. 2019-11-29]. Dostupné z: <http://teatre.ua/modern/еatr-пабарыкадах/inner>.

⁸⁹ ЛЕВИЦЬКИЙ, Дмитро. «Синий БУС». ТЕАТРЕ [online]. [cit. 2019-11-29]. Text hry dostupný na: <http://teatre.ua/ukrdrama/ynyj--mytryja-evytskogo/>.

⁹⁰ Překlad úryvku ze hry *Modrý bus* z ukrajinského a ruského originálu (Úryvek 8).

V prvních částech dramatu se řeší hlavně to, jak se postavy o protestech dozvěděly, jaké byly jejich prvotní motivace k tomu se k protestům přidat. V dalších už se vyjadřují postavy ke konkrétním situacím, které je zasáhly, popisuje se atmosféra, která na Majdanu panovala. Někteří zmiňují i záporné aspekty, které protesty doprovázely, například to, že z některých měst se jezdili lidé na Majdan jen vyfotit a idea revoluce jim byla cizí. Jedna část je věnována tomu, jak se šířily během Euromajdanu informace, jakou roli hrály sociální sítě, ale třeba také to, že ti, kteří se aktivně do protestů zapojovali a trávili na něm celé dny i noci, byli od oficiálních informací z médií často odříznuti. Součástí dramatu je také delší monolog postavy Ženi, který popisuje absurdní situaci, kdy ho 31. 12. před jeho domem zatkl policejní složky, držely ho na policejní stanici a vyslyšely, aniž by mu byly schopné vysvětlit, z čeho je obviněn.⁹¹

5.8 Dan Voronov: Kaše z Janukovyče (Каша з Януковича)

Druhou hru stvořenou v rámci projektu *Přišli z Majdanu* napsal kyjevský představitel současného umění Dan Voronov. Rusky psaná hra má název *Kaše z Janukovyče* a samotným autorem je označena jako „hra-deník“. Nejde tedy o drama v klasické podobě, ale o monodrama psané ve formě deníkových zápisů. Autor jej psal od začátků revoluce, počínaje 23. 11. 2013. Poslední deníkový zápis je datován na březen 2014, kdy byl podepsán politický souhlas o asociaci Ukrajiny a EU.⁹²

Euromajdan prostupuje hrou od začátku do konce. Den po dni si hrdina hry zapisuje do deníku své myšlenky, které se všechny nějakým způsobem dotýkají událostí spojených s Majdanem. Na začátku hry je hrdina jen jakýmsi pozorovatelem, jeho hlavní náplní je online sledování přenosů z centra dění. Díky sociálním sítím, na které je ve hře kladen velký důraz, může živě sledovat, co se kde děje, aniž by musel opustit domov.

Postupně se ale i on sám vydává do centra města a protlouká se ulicemi plnými protestujících. A svoji přítomnost zde už považuje za povinnost. Jeho život je v těchto měsících zcela protkán revolucí. Pokud se hrdina vrací domů na periferii města, sleduje veškeré dění skrze počítač. Zároveň si všímá toho, že ze sociálních sítí působí události na Majdanu úplně jinak, než když je prožívá přímo na místě.

---

⁹¹ ЛЕВИЦЬКИЙ, Дмитро. «Синий БУС». ТЕАТРЕ [online]. [cit. 2019-11-29]. Text hry dostupný na: <http://teatre.ua/ukrdrama/унпж--мутрја-евытского/>.

⁹² ВОРОНОВ, Дан. КАША ИЗ ЯНУКОВИЧА [online]. [cit. 2019-11-29]. Text hry dostupný na: <https://docs.google.com/document/d/1z4YkKqikVLbgi4jaV-OUi6rvKWLfplcNsiOzYauzBkg/edit>.

Nebojí se ve svém deníku ukazovat i stinné stránky Majdanu. Kritizuje například lidi, kteří se chodí do centra jen vyfotit a chovají se jako na velkém letním festivalu a ignorují prvotní myšlenku, kvůli které se lidi začali na Majdanu sdružovat. Neustále si také všímá kontrastů, které vidí mezi atmosférou v centru města, kde je plno entuziasmem naplněných lidí, a atmosférou na periferiích města, kde mu lidé připomínají spíše zombie, tedy ty, kteří dělají, že se nic zvláštního v jejich zemi neděje.

Přicházím k podstavci a najednou ze mě padá všechn smutek, začíná oslava. Kolem po ulici jezdí džíp s otevřenýma okna a z něho nahlas vyhrává hymna Ukrajiny. Skupinka lidí se raduje a oslavuje. Někteří se objímají. Studenti se všude fotí. I na povaleném památníku. I nahoře, na tom podstavci, kde vyvěsili vlajku UPA.

Majdan se asi o 3 kilometry rozšířil barikádami. Jedu domů a v maršrutce nikdo o Leninovi nemluví, nikdo nemá připnutou stužku. Takoví zamlklí zombie. Já jsem v euforii. Skupinka studentů s lahví whiskey. Týpek sedí a něco hraje na iphonu. A já tam před chvilkou byl, jsem pořád plný nadšení z těch lidí tam, chce se mi s někým udělat rozhovor o Leninovi. Vycházím z maršrutky, už je pozdě, v parku je pusto, nikdo nikde – jdu domů.⁹³

Ve hře se samozřejmě objevují významné mezníky vy vývoji Euromajdanu. Popisuje se, jak se postupně Majdan rozrůstal, jak se stavěly další a další barikády. Komentuje se bourání sochy Lenina, působení Berkutu a tzv. titušek, automajdan, únorové střelení do aktivistů, loučení s oběťmi, útěk prezidenta Janukovyče a následné hromadné výlety do jeho opuštěného sídla v Mežyhirja. Hra je ale unikátní zejména tím, že je na vše nahlíženo prizmatem jednoho obyčejného Kyjevana. Deníková forma umožňuje jak věcný popis událostí, tak jejich zcela subjektivní hodnocení.⁹⁴

5.9 Sergej Mogilevcev: Převed' mě přes Majdan (Dívka z Majdanu) (Переведи меня через Майдан (Девушка с Майдана))

O Euromajdanu lze také nalézt rusky psaný text hry krymského spisovatele Sergeje Mogilevceva. Drama s názvem *Převed' mě přes Majdan (Dívka z Majdanu)* napsal autor v dubnu roku 2014. Hra však pravděpodobně nebyla nikdy inscenována.⁹⁵

---

⁹³ Překlad úryvku ze hry Kaše z Janukovyče z ruského originálu (Úryvek 9).

⁹⁴ ВОРОНОВ, Дан. КАША ИЗ ЯНУКОВИЧА [online]. [cit. 2019-11-29]. Text hry dostupný na: <https://docs.google.com/document/d/1z4YkKqikVLbgi4jaV-OUi6rvKWLfplcNsiOzYauzBkg/edit>.

⁹⁵ ЖИВОЙ ТЕАТР Театральная ярмарка-биржа: Предлагаю пьесу "Переведи меня через Майдан (Девушка с Майдана)." Livejournal. Livetheatre [online]. 19. 4. 2014 [cit. 2019-11-29]. Dostupné z: <https://livetheatre.livejournal.com/488791.html>.

Hra dostala název podle stejnojmenné písně, která ji provází od začátku do konce a objevuje se na konci skoro všech scén. Hlavním hrdinou hry je mladý spisovatel Viktor, který původně přišel na Majdan pouze odevzdat své knihy do místní knihovny. Samotná revoluce ho zpočátku příliš nezajímala, jeho jediným cílem bylo stát se slavným spisovatelem. Nechápe, že všude kolem něj je jen smrt a bojovníci z Majdanu nejsou na jeho knížky příliš zvědaví. Důležitým prvkem v celé hře je odkaz na mýtus o Nebeské setnině, ten se neustále připomíná a postupně, stejně jako celá realita Euromajdanu, pohlcuje mladého autora.⁹⁶

Viktor je událostmi natolik zasažen, že se do revoluce zamilovává, a to hned dvěma způsoby. Zaprvé se zamilovává přímo do její podstaty, díky které pochopí, že všechna jeho předchozí díla nebyla pravdivá a teprve teď, díky revoluci, může psát opravdové knihy s opravdovými hrdiny. Druhá rovina jeho zamilovanosti tkví v lásce k Anastasii, dívce Majdanu, která je jakousi personifikovanou revolucí.

SEMJON: Tak jak se vám líbí naše revoluce?

VIKTOR: Je nádherná, už jsem se do ní stihl zamilovat. A taky se zdá, že jsem se zamiloval do Anastázie!

SEMJON: Buďte opatrný, tady jsou všichni zamilovaní do Anastázie. Žárlivost revolucionářů je hrozná věc, za vaše city vás můžou zabít!

VIKTOR: Ale co mám dělat, když nemůžu mlčet? Jsem plný tak hlubokých citů, že jsem připraven křičet o své lásce přímo do obličejů našich nepřátel!

SEMJON: Jak už jsem řekl, tady jsou všichni zamilovaní do Anastázie. Bojovník revoluce, který by nebyl zamilovaný do Anastázie, neexistuje a stejně tak neexistuje nepřítel, který, i kdyby se na ni podíval jen jednou, tak by se do ní také nezamiloval.

VIKTOR: To jsou naši nepřátelé taky zamilovaní do Anastázie?

SEMJON: Ano jsou, je to jeden z paradoxů revoluce. S takovými paradoxy se v budoucnu setkáte nejednou. Všichni milují Anastázii, ale ona je dívka revoluce a nemůže nikomu otevřeně dávat přednost. Ona je náš prapor, náš úspěch a naše naděje, patří všem, ale zároveň nikomu. Jako prapor vítězství, který lze milovat ale nemůžete s ním spát.⁹⁷

Celá hra probíhá v nadneseném stylu, postavy v dialozích neřeší všední realitu Majdanu, ale vzletnými způsoby projevu se vyjadřují k samotné podstatě revoluce, k revoluci jako

---

⁹⁶ МОГИЛЕВИЦЕВ, Сергей. Переведи меня через Майдан (Девушка с Майдана) [online]. [cit. 2019-11-29]. Text hry dostupný na: <https://www.stihi.ru/2014/04/12/3207>.

⁹⁷ Překlad úryvku ze hry Převod' mě přes Majdan (Dívka z Majdanu) z ruského originálu (Úryvek 10).

takové. Revoluce je přirovnávána k antické mystérii, či k největšímu románu, který musí být nutně potřísněn krví padlých. V nejvyhrocenějších chvílích dokonce k něčemu, bez čeho by Bůh nestvořil zemi.

V druhé polovině hry se hrdina vyrovnává s nejtvrďší realitou, s tím, že líbat revoluci znamená líbat krev. Zároveň se hra nese v očekávání příchodu světla, který má přijít po padlé Nebeské setnině. S tou se nakonec i Viktor i Anastasie setkávají a pochopí, že padlých už bylo sto a oni už kvůli revoluci umírat nemusí, neboť revoluce zvítězila.⁹⁸

Pro hru vlastně není úplně podstatné to, že se odehrává v kulisách právě té konkrétní ukrajinské revoluce z roku 2014. Autor hry využil dané prostřední k tomu, aby se pozastavil nad podstatou revoluce jako světového lidského fenoménu. Podle slov samotného autora: „Hra není o jedné konkrétní revoluci na Majdanu Nezávislosti v Kyjevě. Je to hra o všech revolucích a všech Majdanech, minulých, současných i budoucích. Je to hra o nebývalém zápalu a nadšení, které každá revoluce přináší, a o krvi, slzách a ztrátách, které jsou s ní spojeny. Také je to hra o zodpovědnosti těch, kteří jakoukoliv revoluci vytváří.“⁹⁹

5.10 Oleh Mykolajčuk-Nyzovec: Kaštan a Konvalinka (Каштан і Конвалія)

Divadelní hra s názvem *Kaštan a Konvalinka* byla napsána ukrajinským novinářem, dramatikem a scénáristou Olehem Mykolajčukem-Nyzovcem¹⁰⁰ na začátku roku 2016, tedy později než předchozí uváděné hry. Tento fakt se ve hře projevil i v tematické rovině. Hra se totiž revolucí na Majdanu zabývá už jen částečně, zbytek textu se už tematicky věnuje válce na východní Ukrajině a událostmi s tím spojenými. Hra nese podtitul „skoro dokumentární drama“, autor na konci hry uvádí, že v ní použil dokumentární materiály a svědectví.¹⁰¹

Hra se skládá ze tří dějství. Tématu Euromajdanu se ale věnuje pouze dějství první. Ústřední dvojici hry a zároveň milostného příběhu tvoří doktorandka medicíny Halina a doktorand právnické fakulty Marko, přičemž část věnovaná revoluci na Majdanu je z větší

---

⁹⁸ МОГИЛЕВЦЕВ, Сергей. Переведи меня через Майдан (Девушка с Майдана) [online]. [cit. 2019-11-29]. Text hry dostupný na: <https://www.stihi.ru/2014/04/12/3207>.

⁹⁹ ЖИВОЙ ТЕАТР Театральная ярмарка-биржа: Предлагаю пьесу "Переведи меня через Майдан (Девушка с Майдана)." Livejournal. Livetheatre [online]. 19. 4. 2014 [cit. 2019-11-29]. Dostupné z: <https://livetheatre.livejournal.com/488791.html>.

¹⁰⁰ НЕЖДАНА, Неда а Олег МИКОЛАЙЧУК-НИЗОВЕЦЬ, ed. ЛАБІРИНТ ІЗ КРИГИ ТА ВОГНЮ: Антологія актуальної драми: Революція Гідності й гібридна війна. Київ: Смолоскип, 2019, s. 426.

¹⁰¹ Tamtéž. s. 141-206.

části vyprávěna z pohledu Haliny, která se hned od začátku protestů jakožto zdravotník Euromajdanu účastní.

Na ulici Hruševského. Noc z 22. na 23. ledna 2014: V zimním oblečení, s lékařským vybavením a vestami Červeného kříže vychází na scénu Halina a její dvě kamarádky. Jsou slyšet výbuchy, výkřiky a monotónní údery kozáckých bubnů.

HLAS HALINY: Raněných bylo na Majdanu čím dál tím více. Proto jsem se rozhodla zapojit jako dobrovolník u první pomoci. Nejčastěji jsem vyrážela na Majdan v noci, když nebylo tolik lidí a pomoc byla o to víc potřeba. Lidé se začali ztrácet. A 22. ledna se oficiálně objevily první oběti.

HALINA: Ještě jste nezmrzly, holky?

PRVNÍ KAMARÁDKA: To snad jde, zmrznout tady na Hruševského? Právě jsem dávala první pomoc klukovi, který zůstal bez oka.

DRUHÁ KAMARÁDKA: Kdekoho už tady zmrzčili. A mráz pěkně štípe. Přece jen je polovina ledna.¹⁰²

Právě z této části je také nejvíc cítit dokumentární charakter. Halina v ní většinou monologickou formou popisuje, co na Majdanu prožívala. Uvádí první střety s Berkutem v prosinci 2013, všudypřítomný chaos, ale zároveň první vítězství protestujících. Setkává se s automajdanem a s lidmi, kteří jsou ochotni za svou vlast položit život.

Stejně jako v jiných hrách věnujících se Euromajdanu, i zde je zmínka o Nebeské setnině a o raněných a padlých v krutých bojích v kyjevských ulicích. Atmosféru, opět podobně jako v předchozích hrách, doplňují hesla jako „Sláva Ukrajině! Hrdinům sláva!“ či „Ukrajina nade vše!“. I zde se objevuje jedna z nejslavnějších písní této revoluce Plyve kača.

Mimo to se ale první dějství věnované Majdanu zabývá i osudem Marka, který byl po celou dobu protestů ve vězení, kde jej příslušníci tehdejší vlády mučili za účelem vymámení smyšlených informací. Marko tedy celou dobu revoluci vnímal a podporoval, nicméně se jí nemohl přímo účastnit. A právě i takové osudy byly součástí reality tehdejších revolučních dnů.¹⁰³

---

¹⁰² Překlad úryvku ze hry Kaštan a Konvalinka z ukrajinského originálu (Úryvek 11).

¹⁰³ МИКОЛАЙЧУК-НИЗОВЕЦЬ, Олег. Каштан і Конвалія. Лабіринт із криги та вогню: Антологія актуальної драми: Революція Гідності й гібридна війна. Київ: Смолоскип, 2019, s. 141-206.

5.11 Balet o Euromajdanu: Vrat' se živý (Повертайся живим)

Ukrajinské divadlo nereflektovalo Majdan pouze skrze činohru. O revoluci vzniklo také baletní představení. Projekt měl premiéru v listopadu roku 2014 a nesl název *Vrat' se živý*. Kromě samotného baletu v něm vynikaly písně ukrajinského hudebního dua sester Telňuk doprovázené symfonickým orchestrem. V textech písní byly využity básně Tarase Ševčenka, Lesi Ukrajinky, Stanislava Telňuka, či Oksany Zabužko.¹⁰⁴

Příběh baletního představení se točí kolem mladíka, který se účastní revoluce na Majdanu. Nejde však o konkrétní osobu, jak potvrzuje Lev Čornyj, který ztvárnil postavu mladého revolucionáře: „Hlavní postava je obraz, ve kterém se skloubilo více osob a myšlenek.“ Mladík se zamýšlí nad tím, co se kolem něj odehrává, uvědomuje si, že velká část lidí kolem něj nemá vlastní názor, a nechápe, proč jej někteří lidé nechtějí podpořit v boji za svobodu.¹⁰⁵

V příběhu je vyobrazen celý mladíkův život, od dětství, kdy se poprvé zamiloval, po revoluci na Majdanu. Konkrétní události Euromajdanu se ovšem v představení neobjevují, důraz je kladen na samotné prožívání mladého chlapce, který je vyobrazen jako hrdina, jenž chce jít za svým snem a ukázat lidem, co považuje za správné.¹⁰⁶

Představení je podle slov Čorného velmi emotivní, což je podpořeno výraznou hudební složkou a hlavně tím, že jde o balet, nikoli činohru. Na Majdanu hrdina prožívá mnoho bolestivých situací, vidí smrt na barikádách. Barikádami na Majdanu ale představení také končí, další vývoj života hrdiny si musí divák domyslet.¹⁰⁷

5.12 Další reflexe Euromajdanu v ukrajinském dramatu

Samotná Revoluce důstojnosti je dnes už uzavřená kapitola a jak je vidět výše, divadelní prostředí se jí věnovalo nemálo. I proto už dnes není téma Euromajdanu pro ukrajinské dramatiky stěžejním. Tvůrci, kteří chtějí ve svých dílech odrážet současné sociální či politické prostředí na Ukrajině, se nejčastěji tematicky uchylují k tomu, co přišlo až po Majdanu – tedy zejména k stále trvající válce na východní Ukrajině.

---

¹⁰⁴ Спільно з "Тельнюк:Сестри" ПОВЕРТАЙСЯ ЖИВИМ [online]. [cit. 2019-11-29]. Dostupné z: <https://www.musictheatre.kiev.ua/ua/performance/127>.

¹⁰⁵ КОВТУНОВИЧ, Тетяна а Тетяна ПРИВАЛКО, ed. Майдан від першої особи. Мистецтво на барикадах. 2. Київ: Український інститут національної пам'яті, К.І.С., 2016, s. 209.

¹⁰⁶ Tamtéž. s. 210-211.

¹⁰⁷ Tamtéž. s. 212-213.

I přesto je ovšem možné, že se ještě nějaká divadelní hra věnující se Euromajdanu objeví. K tomu by mohlo dojít u tvůrců, kteří nepovažují ukrajinskou revoluci z roku 2014 za uzavřenou a to, jak vypadá nynější politická situace na Ukrajině a trvající válka, jim nedovoluje se reflexi Majdanu ještě plně otevřít. K takovým autorům patří například přední ukrajinský básník, prozaik a dramatik Oleksandr Irvanec, který už v roce 2014 začal psát hru o Majdanu s názvem *A všichni, všichni, všichni (I vci, vci, vci)*, ale stále ji nedokončil, a pokud válka na Ukrajině neskončí, nejspíš ji ani nedopíše.¹⁰⁸

---

¹⁰⁸КОВТУНОВИЧ, Тетяна а Тетяна ПРИВАЛКО, ed. Майдан від першої особи. Мистецтво на барикадах. 2. Київ: Український інститут національної пам'яті, К.І.С., 2016, s. 43.

6 Závěr

Současné ukrajinské drama procházelo během prvních dekád nezávislé Ukrajiny těžkým obdobím spojeným zejména s nedostatečným financováním institucí z divadelního prostředí, což zapříčinilo velmi omezenou podporu pro nově vznikající divadelní hry. Tato krize pak vyústila v období vlády Viktora Janukovyče, které bylo obecně pro rozvoj ukrajinské kultury tou vůbec nejtěžší zkouškou. Z tohoto pohledu bylo završení krize v podobě revoluce na Majdanu, ať už politické či kulturní, zcela přirozeným vývojem.

I přes nedostatečnou podporu ale vzniklo v období před Euromajdanem množství dramát. Tvůrci se často zaměřovali na témata, která nebylo možné reflektovat před rokem 1991, ale našla se i část dramatiků, kteří se věnovali sociálním a politickým otázkám té doby.

Velmi důležitou roli pro rozvoj současného ukrajinského dramatu byl vznik hnutí Nové drama, které začalo více prosazovat současné divadelní hry ukrajinských autorů, začalo pořádat festivaly a dílčí projekty na podporu mladých tvůrců. Díky iniciativám hnutí vznikly také nové divadelní instituce. Nejdůležitějším přínosem hnutí pro ukrajinské divadlo bylo ovšem ve využití dokumentárních metod, a tedy vzniku dokumentárního divadla na Ukrajině.

Euromajdan představoval milník pro rozvoj ukrajinské kultury obecně. Se začátkem protestů se strhla vlna umělecké aktivity, která znamenala i přínos pro současné ukrajinské drama. O samotném Euromajdanu pak vzniklo několik divadelních her různých dramatických žánrů.

Část dramatiků reflektujících téma Euromajdanu se rozhodla čistě pro dokumentární formu. V jejich hrách jsou nejpodstatnější výpovědi účastníků revoluce a jejich subjektivních komentářů ke konkrétním událostem na Majdanu. K hrám čistě dokumentárního charakteru patří *Deníky Majdanu* N. Vorožbyt, *My, Majdan* N. Symčyč a *Modrý bus* D. Levyckého.

Vznikly ale také hry, které stojí na pomezí dokumentárního vyjádření. Jejich autoři využili dokumentární metody, ale samotná hra už nese i jiné prvky než dokumentární. Autoři například pracovali s vymyšlenými postavami nebo situacemi. Mezi taková dramata patří například *Maidan Inferno aneb Na opačné straně pekla* N. Neždany nebo *Kaštan a Konvalinka* O. Mykolajčuka-Nyzovce. Samotným autorem byla druhá zmiňovaná hra označena jako „skoro dokumentární“, jedná se ale především o fiktivní příběh z prostředí revoluce a následné války na východní Ukrajině. Dalo by se zde zařadit také drama

D.Voronova *Kaše z Janukovyče*. Celá tato hra je založena na deníkové formě, jsou v ní tedy přítomny subjektivní komentáře účastníka protestů. Tento účastník protestů je ale zároveň samotný autor hry, není zde tedy montáž různých pohledů typická pro klasické dokumentární drama.

Další dramatici se rozhodli využít téma Euromajdanu ve fiktivních příbězích. Využili prostor revoluce, její atmosféru nebo situace s ní spojené. Refleктоvali Euromajdan pomocí jimi vymyšlených postav, pomocí jimi vymyšlených situací, ale základ jejich inspirací stále zůstával v realitě událostí na Majdanu. K takovým dramatikům patří O. Viter se svou hrou *Labyrinth*, který ohraničil celou hru prostorem policejní dodávky. Atmosféru Majdanu využil pro svou hru *Převed' mě přes Majdan (Dívka z Majdanu)* také dramatik S. Mogilevcev, který měl ale potřebu vyjádřit se zejména k podstatě revoluce jako lidského fenoménu.

Trochu mimo kategorie stojí divadelní hra *R+J S. Bramy*. Autor sice ve své tvorbě často pracuje s dokumentárními materiály, ale v případě této hry se pokusil spíše o experimentální formu, o netypický hudebně-vizuální divadelní komentář k událostem na Euromajdanu.

Mezi divadelní hry reflektující Euromajdan patří i dvě monodramata. Kromě již zmiňované hry-deníku *Kaše z Janukovyče* je to také hra *Bohdan – 2014* dramatičky K. Skoryk. V ní se snažila autorka najít paralelu mezi demonstranty z Majdanu a bojovníky ze slavných kozáckých dob, k čemuž využila postavu obyčejného účastníka Euromajdanu a slavného kozáckého vojevůdce Bohdana Chmelnyckého.

Zajímavým zjištěním bylo, že kromě Euromajdanu v ulicích Kyjeva se dramatici také často věnovali Euromajdanu, který probíhal na internetu. Nejvýrazněji se tomuto fenoménu věnovala N. Symčyč v dramatu *My, Majdan*, které je celé složené pouze z příspěvků ze sociálních sítí. Ale i v jiných dramatech se tento prvek objevuje. Například prostor hry *Maidan Inferno aneb Na opačné straně pekla* je rozdělen na několik světů, přičemž jeden z nich je právě svět virtuální.

Kromě analyzovaných dramát se ukrajinské divadlo věnovalo tématu Euromajdanu také formou baletu. Konkrétně šlo o balet s názvem *Vrat' se živý*.

Není také vyloučeno, že se v budoucnu ještě objeví nějaké drama věnující se tématu Euromajdanu, neboť ne pro všechny dramatiky je už toto téma uzavřené. Například

dramatik Oleksandr Irvanec začal psát divadelní hru o Majdanu *A Všichni, všichni, všichni*, ale současný stav ukrajinské společnosti a stále trvající válka na východní Ukrajině mu nedovoluje plně se reflexi Revoluce důstojnosti otevřít.

7 Резюме

Євромайдан був однією з найважливіших політичних подій новітньої історії української держави. Він повністю змінив політичне середовище країни цієї епохи і сформував шляхи, якими Україна в постреволюційні роки далі прямувала. Окрім цього, Революцію гідності можна сприймати, як революцію в культурній сфері, як мистецьку революцію.

Вже самі події на Майдані виділялися розмаїттям мистецького вираження. Свідками і учасниками подій були в багатьох випадках митці з різних сфер культури. Тому впродовж революції і безпосередньо після неї зродилося безліч різних творів, в яких митці рефлектували на тему майданівських подій. Метою цієї бакалаврської праці є дослідження цих рефлексій, пов'язаних із Євромайданом у сучасній українській драматургії, як літературного жанру, який вміє швидко реагувати на актуальні зміни в суспільстві.

Теоретична частина бакалаврської праці поділена на три розділи. В першому розділі ми намагалися пояснити в загальному плані, що таке Євромайдан і як революційні події поступово розвивалися. Окрім цього ми намагалися пояснити терміни, пов'язані з подіями на Майдані, з якими ми часто зустрічалися в п'єсах присвячених цим подіям і які можуть бути незрозумілі для чеських читачів (такі терміни як беркут, тітушки, або автомайдан).

В другому розділі теоретичної частини ми розглянули загальний стан і розвиток сучасної української драматургії з акцентом на п'єси, присвячені політичним або соціальним темам.

В пострадянські часи українське театральне середовище боролось з нестачею фінансування, що зумовило повільний розвиток сучасної української драматургії. В театрах не було, з різних причин, бажань ставити сучасні драми, тим більше п'єси, які займаються сучасними політичними і соціальними темами. Попри це і в такі складні часи з'явилося багато п'єс сучасних українських драматургів. Вони у своїх творах часто займалися темами, про які не було можливості, чи було незручно писати в радянські часи (наприклад тема Голодомору в Україні, тема УПА або тема Чорнобильської катастрофи). Присутні були й такі п'єси, які рефлектували на тодішні проблеми у суспільстві.

Підрозділ в цій темі присвячено документальній драматургії в Україні, тому що дуже важливим моментом для розвитку сучасної української драматургії була власне поява руху «Українська нова драма», яка принесла в українське театральне середовище документальну драматургію. Окрім цього, завдяки прихильникам руху і їхній діяльності наступив більший інтерес до п'єс сучасних українських драматургів, які займаються актуальними темами українського суспільства.

Третій розділ теоретичної частини присвячений існуванню теми Євромайдану в українській драматургії і тому, яким чином Євромайдан змінив українське культурне, і зокрема театральне середовище. Вже під час Майдану прямо на вулицях Києва з'явилися деякі перформативні мистецькі акції, які реагували на актуальні зміни в українському суспільстві.

Найголовнішою темою для драматургів після Майдану було питання форми для рефлексії на ці події. Частина драматургів стверджує, що про події на Майдані можна писати тільки документальні драми. Друга група драматургів, навпаки, віддає перевагу іншим методам рефлексії, наприклад, осмислення суті подій на Майдані за допомогою фіктивних історій з революційної дійсності, що підтверджує також практична частина бакалаврської праці.

Метою практичної частини нашої праці було зібрати всі п'єси, що якоюсь мірою займаються темою Євромайдану, коротко представити ці п'єси і розглядати, яким чином драматурги вирішили цю тему для рефлексії.

Між драматургами, які рефлексували на тему Євромайдану, було достатньо прихильників документальної драматургії. Найбільшої популярності (перш за все за кордоном) дісталася п'єсі Щоденники Майдану засновниці документальної драми в Україні – Наталії Ворожбит. Авторка п'єси була активною учасницею Революції Гідності і впродовж всіх днів протестів збирала з колегами документальні матеріали, які стали основою для створення п'єси. Н. Ворожбит була також за підтримки московського Театру.doc організаторкою проекту «Прийшли з Майдану», завдяки якому виникли ще інші п'єси, присвячені подіям на Майдані.

Однією з п'єс проекту «Прийшли з Майдану» є драма Дмитра Левицького Синій бус. Вона так само є монтажем свідчень різних людей, які були присутні на Євромайдані. В обидвох п'єсах важлива наявність різноманітних персонажів. Кожна людина сприймала події на Майдані трохи інакше, і завдяки таким документальним п'єсам

можна подивитись на недавні події з різних точок зору, очима учасників різних соціальних статусів.

Другим твором, створеним завдяки проекту «Прийшли з Майдану» є п'єса-щоденник Дана Воронова Каша з Януковича. У цій п'єсі також наявні елементи документації. Проте вона не є монтажем різних голосів свідків даних подій, що є типовим для документальної драми, але вона показує Євромайдан очима тільки одного учасника, який пише свої примітки про Євромайдан у щоденнику.

Наступною драмою про Євромайдан, яку можна назвати документальною, є п'єса Ми, Майдан Надії Симчич. Авторка також працювала з поглядами на революцію різних людей, але джерелом спогадів для її п'єси був тільки інтернет, передусім соцмережі, які відіграли підчас революції дуже важливу роль.

З темою соцмереж працювала у своїй п'єсі про Євромайдан також одна з найвидатніших театральних діячок сучасності Неда Неждана. Вона створила п'єсу з назвою *Maidan Inferno*, або *Потойбіч пекла*, яку назвала вуличною містерією. Простір драми авторка поділила на декілька частин – світ звичайний, світ нападників, світ монологів і світ фейсбуку. Для п'єси вона використала реальні факти, документи і записи у соцмережах, але у п'єсі виступають лише вигадані персонажі. Проте вони знаходяться у дійсності подій на Майдані. В п'єсі згадано багато ситуацій, які реально сталися підчас революції.

Тема Євромайдану присутня також у п'єсі Каштан і Конвалія Олега Миколайчука-Низовця. Хоча цій темі присвячена тільки перша частина, далі п'єса займається вже подіями після революції, зокрема темою війни на сході України. Автор п'єси зазначив, що це «майже документальна драма», але у цьому випадку йдеться вже про фіктивну історію двох молодих людей, які брали участь в протестах на Майдані.

Розглянуто ще декілька інших п'єс, присвячених темі Євромайдану, в яких драматурги працювали вже тільки з вигаданими історіями. Однією з таких є драма *Лабіринт*, яку написав драматург Олександр Вітер. В ній виступають різні персонажі, які опинилися в авто для арештованих підчас обстрілів снайперів. Суттєвим для п'єси є те, що автор в ній не займався тільки людьми, які були учасниками революції, але показав також людей, які стояли на другому боку барикад, або які опинилися на Майдані абсолютно випадково.

Фіктивну історію в атмосфері Майдану можна спостерігати ще в п'єсі написаній російською мовою Переведи мене через Майдан (Девушка с Майдана). Її автор Сергій Могілевцев використав тему Євромайдану для того, щоб задуматись над загальним осмисленням революції як людського феномену. Тобто те, що весь конфлікт відбувається прямо підчас Революції гідності, для п'єси не настільки важливо.

Для рефлексій на теми Євромайдану автори використали дуже різні драматичні жанри. Про Революцію гідності виникла, наприклад, монодрама з назвою Богдан – 2014. Авторкою цієї п'єси є Ксенія Скорик. Вона бачила паралель між бійцями з Майдану і козаками славетного українського минулого, які так само боролися за свободу України. Цю п'єсу можна назвати «монопокаянням» одного з учасників подій на Майдані, який порівнює у трагічному монолозі свою долю з долею козацького гетьмана Богдана Хмельницького.

Окрім цього з'явилася ще експериментальна п'єса молодого львівського автора Сашка Брама з назвою R+J. Назва відсилає нас до безсмертної історії про любов Ромео і Джульєтти, в цьому випадку Роми зі Львова і Юлії з Донбасу. Все обертається навколо цієї молодої пари, яка сформувалася на Майдані. Проте це не романтична історія про кохання двох молодих людей з ворожих родин, яких об'єднала спільна ідея Євромайдану. Для них особисто політика не є важливою, але все одно вона впливає на їхнє життя.

Українське театральне середовище також реагувало на Євромайдан такою формою як балет. Цей проект мав назву Повертайся живим і йшлося в ньому про молодого революціонера з Майдану, який замислюється над тим, що відбувається навколо нього, і намагається показати людям, що боротися за власну свободу абсолютно правильно і необхідно.

Найновіші соціальні чи політичні драми в українському середовищі працюють над темами, які прийшли після Євромайдану. Це тема анексії Криму Російською федерацією, війни на сході України, внутрішніх переселенців з Донбасу, чи загальними думками про майбутнє України і її існування в Європі. Проте не для всіх драматургів тема Євромайдану вже закрита і, можливо, деяким драматургам ще потрібен час, щоб відрефлексувати на настільки важливу тему в історії їхньої держави.

Seznam použitých zdrojů

Primární zdroje:

БРАМА, Сашко. R+J. Propůjčený překlad hry do slovenštiny z projektu Otvorené archívy Divadelnej Nitry.

ВОРОЖБИТ, Наталя а Андрій МАЙ. Щоденники Майдану. Text hry propůjčený autorkou.

ВОРОНОВ, Дан. Каша из Януковича [online]. [cit. 2019-12-07]. Dostupné z: <https://docs.google.com/document/d/1z4YkKqikVLbgi4jaV-OUi6rvKWLfplcNsiOzYauzVkg/edit>.

ЛЕВИЦЬКИЙ, Дмитро. Синій бус [online]. [cit. 2019-12-07]. Dostupné z: <http://teatre.ua/ukrdrama/ynu--mytryja-eyvyskogo>.

МОГИЛЕВЦЕВ, Сергей. Переведи меня через Майдан (Девушка с Майдана) [online]. [cit. 2019-12-07]. Dostupné z: <https://www.stihi.ru/2014/04/12/3207>.

НЕЖДАНА, Неда а Олег МИКОЛАЙЧУК-НИЗОВЕЦЬ, ed. ЛАБІРИНТ ІЗ КРИГИ ТА ВОГНЮ: Антологія актуальної драми: Революція Гідності й гібридна війна. Київ: Смолоскип, 2019, 432 s. ISBN 978-617-7622-02-3.

НОВИКОВА, О. а О. МІРОШНИЧЕНКО, ed. Майдан. До і після. Антологія актуальної драми. Київ: НЦТМ імені Леся Курбаса, Світ знань, 2016, 256 s.

Sekundární zdroje v češtině:

KŠICOVÁ, Danuše. Z dějin ukrajinské kultury: umění, divadlo, hudba. Brno: Masarykova univerzita, 2014. ISBN 978-80-210-7494-1.

MECHOVÁ, Veronika, ed. Strípky z Majdanu: Frahmenty z Majdanu. I. vydání. Zábřeh: pro Diecézní charitu ostravsko-opavskou graficky zpracovalo a vydalo nakladatelství Martin Strouhal, 2016. ISBN 978-80-905367-4-6.

RYCHLÍK, Jan, Bohdan ZILYNSKYJ a Paul R. MAGOCSI. Dějiny Ukrajiny. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2015. Dějiny států. ISBN 978-80-7106-409-1.

ŠÍR, Jan a kolektiv. Ruská agrese proti Ukrajině. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2017. ISBN 978-80-246-3711-2.

Sekundární internetové zdroje v češtině a slovenštině:

KINDLEROVÁ, Rita I. Majdan Do i pislja: Antolohija aktual'noji dramy [online]. 12. 3. 2017. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/37927/majdan-do-i-pislja-antolohija-aktual700noji-dramy>.

R+J, O inscenácii. DNARCHÍVY [online]. Dostupné z: <http://dnarchivy.sk/rj/>.

Секундарні джерела в українській мові:

КОВТУНОВИЧ, Тетяна а Тетяна ПРИВАЛКО, ed. Майдан від першої особи. Мистецтво на барикадах. 2. Київ: Український інститут національної пам'яті, К.І.С., 2016, 304 s. ISBN 978-617-684-160-9.

МУСІЄНКО, Наталія. Мистецтво Майдану: Дослідження з соціокультурної антропології. МІСТ: Мистецтво, історія, сучасність, теорія. 2014, (10), s. 155-192.

Секундарні інтернетові джерела в українській мові:

Автомайдан. Хто ми? [online]. Dostupné z: <http://www.automaidan.org.ua/aboutus.html>.

БОНДАРЕНКО, Андрій. Щоденники Майдану від української нової драми. Варіанти [online]. 1. 12. 2014. Dostupné z: <https://varianty.lviv.ua/23253-shchodennyky-maidanu-vid-ukrainskoi-novoi-dramy>.

ГОЛОВНЕНКО, Анастасія. Театр на барикадах. ТЕАТРЕ [online]. Dostupné z: <http://teatre.ua/modern/eatr-nabarykadax/inner>.

ГОЛОДНІКОВА, Юлія. Українська Нова драма: від деструкції до створення нової естетики [online]. Dostupné z: https://www.academia.edu/35746041/УКРАЇНСЬКА_НОВА_ДРАМА_ВІД_ДЕСТРУКЦІЇ_ДО_СТВОРЕННЯ_НОВОЇ_ЕСТЕТИКИ.

ГРЕЦЬ, Інна. Як і навіщо Майдан перетворили на театр. Depo.ua [online]. 6. 12. 2015. Dostupné z: <https://www.depo.ua/ukr/life/yak-i-navishcho-maydan-peretvorili-na-teatr-01112015200000>.

Ми, Майдан. Київський академічний театр Колесо [online]. Dostupné z: <http://teatr-koleso.kiev.ua/%D0%BC%D0%B8,-%D0%BC%D0%B0%D0%B9%D0%B4%D0%B0%D0%BD>.

Національний меморіальний комплекс героїв Небесної сотні – музей Революції гідності. Революція Гідності [online]. Dostupné z: <http://www.maidanmuseum.org/uk/storinka/revolyuciya-gidnosti>.

Національний центр театрального мистецтва імені Леся Курбаса презентує «Майдан Інферно» Неди Нежданої у постановці Клемана Перетятка (Франція). [online]. Dostupné z: http://www.kurbas.org.ua/maidan_inferno.html.

НЕЖДАНА, Неда. Український театр майже не зазнав реформ з радянського періоду [online, podcast]. 18. 2. 2016. Dostupné z: <https://hromadske.radio/podcasts/hromadska-hvylya/ne-rozumiyu-koly-zaraz-stavlyat-rozvazhalnu-rosiysku-komedyu-neda-nezhdana>.

СКИБИЦЬКА, Юлія. Шляхи подолання кризи - культурна революція. Курбасівські читання: Культура як суб'єкт. Майдан. Війна. Екстрема. [online]. Київ: НЦТМ ім.

Леся Курбаса, 2016, (11), s. 65-66. ISSN 1997-8642. Dostupné z: <http://www.kurbas.org.ua/projects/almanah11/kurbasivski11.pdf>.

Слово "тітушки" увійшло до Вікіпедії. BBC Україна [online]. 4. 12. 2013. Dostupné z: https://www.bbc.com/ukrainian/news/2013/12/131203_titushky_wikipedia_uk.

Спільно з "Тельнюк:Сестри" Повертайся живим [online]. Dostupné z: <https://www.musictheatre.kiev.ua/ua/performance/127>.

ЦУКОР, Любов. Жіноча драма. Курбасівські читання: Культура як суб'єкт. Майдан. Війна. Екстрема. [online]. Київ: НЦТМ ім. Леся Курбаса, 2016, (11), s. 119-138. ISSN 1997-8642. Dostupné z: <http://www.kurbas.org.ua/projects/almanah11/11.pdf>.

"Щоденники Майдану" театр ім.Івана Франка. Livejournal. Theater_kiev [online]. 17. 12. 2014. Dostupné z: <https://theater-kiev.livejournal.com/31656.html>.

Sekundární zdroje v polštině:

KORZENIOWSKA-BIHUN, Anna a Andriej MOSKWIN. Nowy dramat ukraiński: w oczekiwaniu na Majdan. Warszawa: Instytut Książki Dział Wydawnictw, 2015. ISBN 83-928-4286-3.

KORZENIOWSKA-BIHUN, Anna. Współczesna dramaturgia ukraińska. Od A do Ja. Warszawa: Agencja Dramatu i Teatru ADiT, 2018. ISBN 978-83-60699-38-6.

SOKOŁENKO, Nadija. Majdan - wypalona ziemia. Dialog: Miesięcznik poświęcony dramaturgii współczesnej. 2014, 6(691), s. 107-109.

WITER, Ołeksandr a Neda NEŽDANA. Po ukraińsku (rozhovor vedli Joanna Biernacka a Piotr Olkusz). Dialog: Miesięcznik poświęcony dramaturgii współczesnej. 2014, 6(691), s. 87-91.

WOROŻBYT, Natalija a Wład TROICKI. Wojownicy i świadkowie (rozhovor vedla Agnieszka Lubomira Piotrowska). Dialog: Miesięcznik poświęcony dramaturgii współczesnej. 2014, 6(691), s. 93-96.

Sekundární internetové zdroje v polštině:

KORZENIOWSKA-BIHUN, Anna. Krajobraz po bitwie. Teatr [online]. 2018, 1. Dostupné z: http://www.teatr-pismo.pl/przeglاد/1921/krajobraz_po_bitwie/.

KORZENIOWSKA-BIHUN, Anna. Sztuka w czasach zarazy. Teatr [online]. 2014, 10(1165). Dostupné z: http://www.teatr-pismo.pl/przestrzenie-teatru/948/sztuka_w_czasach_zarazy/.

ŁYPKIWSKA, Anna. Dramat współczesny w drodze na scenę. Teatr [online]. 2014, 10(1165). Dostupné z: http://www.teatr-pismo.pl/przestrzenie-teatru/936/dramat_wspolczesny_w_drodze_na_scene/.

NEŽDANA, Neda. Majdan jako system antywirusowy. Teatr [online]. 2014, 4(1160). Dostupné z: http://www.teatr-pismo.pl/przestrzenie-teatru/800/majdan_jako_system_antywirusowy/.

NEŽDANA, Neda. Sianie ziaren na kamienie. Teatr [online]. 2014, 10(1165). Dostupné z: http://www.teatr-pismo.pl/przestrzenie-teatru/937/sianie_ziaren_na_kamienie/.

WEŁYMCZANYCIA, Olha, Anastasija HAJSZENEĆ a Iryna CZUŻYNOWA. Dokumenty proszę!. Teatr [online]. 2014, 10. Dostupné z: http://www.teatr-pismo.pl/przestrzenie-teatru/934/dokumenty_prosze/.

WESEŁOWSKA, Hanna, Nadija SOKOŁENKO a Wiktor SOBIJANSKI. Niebiańska Sotnia. Teatr [online]. 2014, 4(1160). Dostupné z: http://www.teatr-pismo.pl/przestrzenie-teatru/798/niebianska_sotnia/.

WOROŻBYT, Natalija. Powrót z Moskwy. Teatr [online]. 2014, 10(1165). Dostupné z: http://www.teatr-pismo.pl/przestrzenie-teatru/935/powrot_z_moskwy/.

Sekundární internetové zdroje v ruštině:

ГОЛОДНИКОВА, Юлия. Докудрама: миссия выполнима? В поисках ответа на тезис Ф.Джеймисона о «новой субъективности» [online], s. 101-116. Dostupné z: https://www.academia.edu/22545695/Докудрама_миссия_выполнима_В_поисках_ответа_на_тезис_Ф.Джеймисона_о_новой_субъективности_.

ЖИВОЙ ТЕАТР Театральная ярмарка-биржа: Предлагаю пьесу "Переведи меня через Майдан (Девушка с Майдана)." Livejournal. Livetheatre [online]. 19. 4. 2014. Dostupné z: <https://livetheatre.livejournal.com/488791.html>.

Poznámky

Zde uvádíme původní texty přímých citací využitých v práci a také úryvky z her v originálním znění, které byly pro potřeby práce přeloženy.

Pozn. 1: Jeden z hlavních problémů polega na tym, że system ukraińskiego teatru, który utrwalił jeszcze radzieckie modele, nie sprzyja rozwojowi teatru poszukującego i aktywnego, a wsparcie dla współczesnego dramatu w ogóle nie istnieje. Dlatego w repertuarze przeważają klasyka i utwory rozrywkowe, a współczesne ukraińskie sztuki, zwłaszcza młodych autorów, które właśnie reagują na takie problemy, stanowią mały procent. Niemniej dynamika „modernizacji” mimo wszystko jest pozytywna, zwłaszcza w małych niezależnych teatrach.

Pozn. 2: Przy ogólnym braku systemu kultury, systemu ideologicznego i pewnych dyspozycji z góry, zjawiała się u nas autocenzura. Decydenci kulturalni sami podejmowali decyzje, o czym lepiej nie mówić.

Pozn. 3: Pewnie ta władza (Janukowycza) jest najgorsza w całej powojennej historii Ukrainy dla teatru i kultury w ogóle. Kultura nie jest jej potrzebna. Zamykano teatry, redukowano budżety, odwoływano twórczych dyrektorów i wstawiano skorumpowanych.

Pozn. 4: Майдан називають суцільною інсталяцією посеред міста, перформансом тривалістю у три місяці, масштабним артмайданчиком, де кожен, хто міг і хотів, мав можливість висловити свою думку за допомогою мистецтва.

Pozn. 5: Ситуація, коли людей мистецтва турбують події у країні, є скоріше нормальною і здоровою, ніж кон'юктурною і спекулятивною. Митці говорять про те, що їх хвилює професійною мовою театру - і це дуже чесна позиція.

Pozn. 6: Dlaczego nie warto jeszcze pisać utworów literackich o Majdanie? Dlatego, że dramaturg mimo woli zacznie wyciągać wnioski, a są one przedwczesne. My tych wszystkich wydarzeń jeszcze nie przeżyliśmy, nie przemyśleliśmy. Ale oczywiście moje wątpliwości nie wykluczają, że za chwilę może się zjawić genialna sztuka właśnie na ten temat.

Pozn. 7: Inna sprawa, że nikt nie wie, jak należy reagować. Nie organizujemy Majdanów co rok i nie wiemy, jakich narzędzi używać do wyrażenia tego, co się z nami dzieje.

Pozn. 8: Myślę, że to bardzo ważne, aby analizować wydarzenia Majdanu za pomocą teatru. Nie powinno jednak chodzić o próbę dokumentacji, lecz analizę pewnego problemu moralnego i filozoficznego. Z taką intencją napisałem właśnie sztukę Labirynt.

Pozn. 9: Професійні актори, ті, які позакінчували наші інститути, мають справу з класичними текстами, класичною драматургією. Вони виглядають штучно і звучать

непереконливо, на жаль. Було набагато переконливіше, коли ми своїми силами читали п'єсу (у Гданську, Москві) — може, ми неправильно промовляли слова і таке інше, але це було дуже, дуже живо.

Pozn. 10: У монолозі майстерно переплітаються спогади із славетного козацького минулого та проектуються на буремне сьогодення.

Úryvek 1:

Андрей: А я спускаюсь и вижу, как там залезают на втором этаже в КМДА, и ставят флаг красно-черный, и выбиваются окна. И я просто понимаю, что все, что мне надо, в КМДА. И тут вот... это все происходит, открытие двери, счастливые люди, и просто идет такой поток, э-э, через центральный вход людей туда, шурует туда наверх. И вносит тебя, мы заходим, и еще не так много как людей. И народный депутат Украины вид свободы проголошуе про створення революційного комитета, и я записую это на диктофон. И они снимают портрет президента и ставят, и, что меня поразило, что они бережно его поставили его в угол. То есть... сначала поставили вверх ногами, а потом уже перевернули, щоб уже ниче не видел. Но никто не разбил стекло там на этом, на-а портрете президента, да. И я выхожу обратно и встречаю на входе такого стоящего и смотрящего, но очень известного режиссера из Прибалтики, который приехал для того, чтобы сегодня встретиться с людьми театральными и показать им вечером спектакль. И я говорю, ты хочешь сюда, он говорит, да-да, я хочу, и мы заходим обратно, возвращаемся в зал, и там вот стол, да, там столы перед президиумом. Я говорю, садись, посидим. Ну и мы садимся за этот стол президиума, так просто сидим. И сразу же появляются люди, которые начинают нас фотографировать. Я говорю, ну вот, видишь, ты вот не зря приехал в Украину.

И там рояль такой стоит, думаю, ну почему люди не играют. Ну эти колонны. Почему же люди не играют на этом рояле. И кто-то садится и начинает играть на рояле. И потом пошла эта черед сменных игрунов на рояле, да. Я говорю: а давайте там Бетховена, гимн там, э, Евросоюза. И никто не может Бетховена и гимн Евросоюза. Там Шопена играют. Ну шо-то там такое, про цветочки все. К тому моменту, когда мы были, это превратилось в светский раут, потому что играл рояль. А еще пацаны, а-э-э, ну, ну которые, видно, приехали с небольших городов, они фотографировались там на фоне рояля, садились, типа я играю.

Úryvek 2:

КИРИЛО. Близький родич живе в Херсоні, сьогодні дзвонив і розповів таку історію. Його аполітичний друг-гопник поїхав до Києва тітушкою, а повернувся за три дні політично підкованим майданівцем. Кожного дня їх направляли у розвідку на Майдан, та вони так і не зрозуміли, що саме там мали розвідувати, тому кожного дня донос з Майдану був однаковим – сидять, варять їжу, розмовляють про все. Однак, судячи з розповіді, це «про все», херсонський тітушка слухав уважно.

ХЕРСОНСЬКИЙ «ТІТУШКА». На Майдані є всі: і бандерівці, і комуністи, і студенти, і братва, всі є. У них розумієш як – сидить афганець, що за СРСР воював, і якийсь козак-націоналіст і сперечаються. Сваряться один з одним, історію обговорюють. А потім бах – штурм «Беркутів», і тут вони удвох вскакують і так поруч стають, що здалеку видно, як один за одного життя не пожаліють...

Úryvek 3:

АНТОНОВИЧ. *Ля герр! (Війна). Чув таке слово? Революція!*

ПАСКАЛЬ. *La revolution? En Ukraine? (Революція? В Україні?)*

АНТОНОВИЧ. А ти, любий мій, де? В Україні. А ти взагалі хто? Журналіст?

ПАСКАЛЬ. *Journaliste! Journaliste! Pas politique. Je travaille dans une revue de mode contemporaine. (Я працюю в журналі сучасної моди).*

АНТОНОВИЧ. Не розумію.

ПАСКАЛЬ. *Journaliste... Писать... Луї Віттон, Крістіан Діор...*

АНТОНОВИЧ. А! Зрозуміло, зрозуміло. І ти вирішив описати майданівську моду? Це ти правильно зробив. Тут у нас така мода, що тільки ховайся. Особливо балаклави в моді. І чорні тобі. І зелені. І сині. Від кращих українських модельєрів.

ПАСКАЛЬ. *Je ne comprends pas (Не розумію).*

Úryvek 4:

- Шановні громадяни! Не несіть на майдан хліб і чай. Уже нема куди складати, особливо батони. От посуд разовий знадобиться. І ще хлопці ковбаски просять.

- Люди добрі, майдану потрібні теплі речі, особливо ковдри, бо вночі дуже холодно.

- А ліки треба? Які ліки? В які лікарні?

- Не треба в лікарні! Забирайте людей із лікарень додому!

- «Майдан SOS»! Із печерської лікарні міліція забирає поранених! Всіх арештовують і вивозять! Терміново до лікарні, врятуймо наших братів!

- У Михайлівському соборі відкрито благодійний медичний пункт!

- «Майдан SOS»! Обережно! Тих, хто пише скарги на беркут і міліцію, арештовують! Передавати скарги тільки через адвокатів! На майдані є юридична допомога!

Úryvek 5:

Тепер – (до неба) ти чуєш мене, чуєш? – тепер єдина наша з тобою надія, що звідси, з цього Майдану, що так нагадує твою... нашу Січ... звідси має розпочатися... Бо як же інакше? Коли ще знову зберуться до купи твої і... наші хлопці? Сам подумай, невже моя Стефанія, зіронька ясна, і друзі її, і ті, що злетілися сюди, на цей Майдан, з різних країв і кров'ю своєю оросили землю київську, невже намарно все? (Змахнув сльозу). А! Що там казати...

Úryvek 6:

-A vy ste zombi-prostitutky, ktorých si kúpili za sľuby. A mimochodom, Donbas živí celú krajinu. Vy nemáte ani továrne, ani priemysel. Nič nemáte.

-A vy nemáte svedomie! Nemáte elementárny zmysel pre vlastnú dôstojnosť. Hanbite sa! Ste otroci, nakoniec aj zdochnete v Sovietskom zväze!

-Váš fašista Ťahnybok je žid a boxer, prihrali krajinu homošom a Amíkom!

-A váš Putin je kokot! Janukovyč je basman! Sláva Ukrajine! Hrdinom sláva! Sláva národu! Smrť nepriateľom!

Úryvek 7:

Čo myslíš, ako sa to všetko skončí?

Майдан?

Майдан, my...

(Obrovská pauza, počas ktorej sa zrýchlene premieta celý príbeh až do konca.)

Veď vieš, že to celé je len ilúzia.

Áno, ale príjemná. Podľa mňa to nie je len tak.

Chceš zostať v tej ilúzii?

Кед' je tu добре, преčo не?

Úryvek 8:

Инна: Так само треба розуміти, що люди на Майдані не просто стоять, вони ще й за свої гроші стоять. Я взяла відпустку на два тижні за власний рахунок. Приїхав мій шеф, він робив Майдан у 2004 році. Він приїхав подивився, в яких я умовах, він взагалі з друзями приїхали на Майдан. Коли він побачив лежачий протест під ГПУ, коли він побачив мене там на інтерв'ю якомусь, він мені подзвонив і сказав, що до нового року я тобі оплочу, тому що ти не просто тусиш на Майдані, а допомагаєш хлопцям отримати свободу.

Федя: В воскресенье где-то под вечер стало скучно, и я с одним режиссером раздавал вещи. Мы решили попеть украинских народных песен, и где-то на середине второй песни подошел священник и намекнул, что сейчас, между прочим, люди молятся в это время, что это все-таки Собор, и мы перестали петь, вот.

Úryvek 9:

Подходя к постаменту моя тревога вдруг прошла, а наступил праздник. Вокруг по бульвару ездят джипы с открытыми окнами и из него громко играет гимн Украины. Группа людей радуется и ликует. Кто-то обнимается. Школьники фотографируются везде. И на поваленном памятнике. И наверху на постаменте где поставили флаг УПА.

Майдан кілометра на 3 в радіусі розширився баррикадами. Еду додому в маршрутку ніхто про Леніна не говорить, ні на ком ленточки немає. Такі ж зомбі мовчазні. У мене ейфорія. Студентів групує о вискарі. Парень сидить грає на айфоні. А я тільки що там був у мене таке ликовання від тих людей і хочеться взяти у когось інтерв'ю про Леніна. Вихожу з маршрутки, уже пізно, порожній парк нікого немає - іду додому.

Úryvek 10:

С е м е н. Ну як вам наша революція?

В и к т о р. Вона прекрасна, і я вже успішно влюбився в неї. А також, здається, успішно влюбився в Анастасію!

С е м е н. Будьте обережні, тут всі влюблені в Анастасію. Ревність революціонерів – страшна річ, за ваші почуття вас можуть елементарно вбити!

В и к т о р. Але що ж мені робити, якщо я не можу мовчати? Мене переполюють такі глибокі почуття, що я готов кричати про свою любов навіть в обличчя нашим ворогам!

С е м е н. Я вже сказав, що тут всі влюблені в Анастасію. Немає такого воїна революції, який би не був влюблений в Анастасію, і немає такого ворога, який, побачив її хоча б раз, теж не влюбився в неї!

В и к т о р. Неужели наші вороги теж влюблені в Анастасію?

С е м е н. Так влюблені, і це один з парадоксів революції. Ви з такими парадоксами зустрінемося ще не раз. Всі люблять Анастасію, але вона дівчина революції, і не може відкрито віддавати перевагу нікому. Вона наше знамено, наш успіх і наша надія, вона належить всім, і одночасно не належить нікому. Як знамено перемоги, яке можна любити, але яким не можна володіти.

Úryvek 11:

На Грушевського. Ніч з 22 на 23 січня 2014 року

У зимовому одязі з медичними сумками та накидками Червоного Хреста виходить Галина та її дві подруги. Чути вибухи, крики та монотонні удари козацьких литавр.

ГОЛОС ГАЛИНИ: Поранених на Майдані ставало все більше. Тому вирішила бути волонтером санітаром. Найчастіше виходила на Майдан уночі, коли і людей було менше, і допомоги потребувалося більше. Стали безвісти пропадати люди. А 22 січня офіційно з'явилися перші загиблі.

ГАЛИНА: Дівчата, не замерзли?

ПЕРША ПОДРУГА: А хіба на Груші можна замерзнути. Щойно. Надавала допомогу хлопцеві, без ока залишився.

ДРУГА ПОДРУГА: Багатьох тут вже покалічили. А морозець таки пощипує – 22 січня як-не-як.